

Kooskõlastustabel

Jrk nr	Ettepanek/märkus	Seisukoht
Andmekaitse Inspeksioon		
1.	<p>Täname, et saatsite Andmekaitse Inspeksioonile (AKI) arvamuse avaldamiseks võrdse kohtlemise seaduse (VõrdKS) muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Meil on esitatud eelnõu osas järgmised tähelepanekud.</p> <p>Üldiselt tuleb isikuandete töötlemist puudutavas seaduses sätestada, mis eesmärgil andmeid töödeldakse (andmete töötlemise eesmärk ei saa olla pelgalt andmete kogumine, vaid see on seotud asutusele seadusega pandud ülesannete täitmisega), milliseid isikuandmete kategooriaid töödeldakse, kes on isikuandmete töötlemisel vastutav või kaasvastutavad töötlejad ning kui kaua andmeid säilitatakse l .</p> <p>Esitatud eelnõu teksti oleks vaja eeltoodut arvestades üle vaadata ning vajadusel täiendada isikuandmete töötlemise põhimõtteid. Näiteks näeb eelnõu ette voliniku õiguse koguda andmeid, sh isikuandmeid, diskrimineerimisjuhtumi kohta, kuid määramata on kogutavate andmete kategooriad, liiga laialt on reguleeritud andmeid esitama kohustatud isikute ja asutuste ring ning reguleerimata on kogutud andmete säilitamine. Allpool on toodud täpsemad näited eelnõu sätetest, mis vajavad täpsustamist seoses isikuandmete töötlemisega.</p>	Teadmiseks võetud.
2.	<p>Eelnõu § 1 p-ga 20 täiendatakse VõrdKS § 16 lg-ga 6, mis näeb ette voliniku kohustuse koguda aruannete koostamiseks andmeid. Sättest ei tule välja, et koguda tuleb ka isikuandmeid, kuid seletuskirjas on täpsustatud, et isikuandmed tuleb kogumisel muuta anonüümseks või kui see ei ole võimalik, pseudonüümida. Ehk</p>	Arvestatud, eelnõu täpsustatud. Eelnõukohane VõrdKS § 16 lõige 6 näeb ette, et volinik kogub oma tegevuse kohta aruannete tarbeks statistikat, st isikustamata andmeid. Sättest on välja jäetud

	<p>mõeldud on ikkagi ka isikuandmete kogumine. Eelnõu § 1 pga 20 täiendatakse VõrdKS § 16 lg-ga 7, mis sätestab, et aruandes üldise hinnangu andmiseks võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise ning soolise võrdõiguslikkuse olukorra ja edendamiskohustuse kohta riigis on volinikul õigus saada riikliku andmekogu vastutavalt töötlejalt ja muult andmevaldajalt statistilist teavet ning käesoleva seaduse ja soolise võrdõiguslikkuse seaduse alusel kohustatud isikutelt ülevaateid kohustuste täitmise kohta. Juhime tähelepanu, et kui mõeldud on ka isikuandmete pärimine mis iganes andmekogust ja mis iganes andmevaldajalt, siis volitusnorm vajab täpsustamist.</p> <p>Selgitame, et isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) ning Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt peab norm, mis näeb ette isikuandmete töötlemise (eraelu riive), olema selge ning inimesele mõistlikult ettenähtav. Antud juhul puudub inimesel võimalus aru saada, millised on isikuandmete töötlemise piirid, sh millised andmed millisest allikast soovitakse saada. Palume eelviidatud eelnõu sätete teksti täiendada selliselt, et isikuandmete töötlemine oleks seadusega ette nähtud ning et seadusnormist oleks selge, millised isikuandmed, kelle kohta ning mis allikatest kogutakse. Sama märkus puudutab ka eelnõu § 1 p 25 lg-t 4. Kavandatava VõrdKS § 16 lg 6 osas palume lisaks seletuskirjas täpsemini selgitada, kuidas näeb välja andmete anonüümimise või pseudonüümimise protsess, sh mis hetkel andmed anonüümitakse või pseudonüümitakse.</p>	<p>segadust tekitav viide isikuandmete anonüümimisele ja pseudonüümimisele. Eraldiseisvalt on eelnõusse lisatud VõrdKS § 16 täiendamine lõigetega 8 ja 9, mis käsitlevad laiemalt voliniku töö käigus kogutud andmete, sh isikuandmete töötlemist.</p> <p>VõrdKS § 16 eelnõukohase lõikega 7 seoses selgitame, et selle sättega ei anta volinikule õigust saada riikliku andmekogu vastutavalt töötlejalt ega muult andmevaldajalt isikuandmeid. Eelnõu on muudetud, termin „statistiline teave“ on asendatud mõistekasutusega „koondandmed ja statistika“. Seletuskirja on lisatud selgitus, et terminit koondandmed mõistetakse eelnõus lähtuvalt riikliku statistika seaduse § 3 lõikest 3 kui üksikandmetest kindla metoodika alusel statistilise töötlemise ja analüüsi tulemusena saadud andmeid ning seda kasutatakse vastavalt andmeanalüüsi ja statistika oskussõnastikule samatähenduslikuna terminiga agregeeritud andmed¹. Selgitatud on ka, mida mõeldakse eelnõus ja seletuskirjas statistika mõistet kasutades.</p>
3.	<p>Eelnõu § 1 p-ga 22 nähakse ette, et volinik annab arvamuse avalduse esitanud isikule ja vajaduse korral isikule, kellel on õigustatud huvi jälgida võrdse kohtlemise nõuete täitmist. Sama punkti lg 2 täpsustab arvamuse eesmärgi ning selgitab, et eesmärgiks on anda eksperthinnang konkreetsetes õigussuhtes aset leidnud rikkumise kohta. Sellest võib järeldada, et arvamus antakse konkreetse</p>	<p>Arvestatud. Selguse tagamiseks on eelnõuga jäetud VõrdKS § 17 lõikest 1 nii kehtiva õiguse kui varasema eelnõuga võrreldes välja viide isikutele, kellel on õigustatud huvi jälgida võrdse kohtlemise nõuete täitmist. Muudatusega ei</p>

¹ Andmeanalüüsi ja statistika oskussõnastik. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/aso/agregeeritud%20andmed/1/est> (07.04.2026)

	<p>isikuga seotud juhtumi kohta ja seega sisaldab selle isiku isikuandmeid (isiku tuvastamist võimaldavat teavet). Seletuskirjas ei ole aga selgitatud, kes on need isikud, kellel võiks olla arvamuse saamiseks vajadus ja õigustatud huvi. Lisaks jääb arusaamatuks, milles võiks see õigustatud huvi seisneda ja kuidas tuvastatakse, et isiku õigustatud huvi kaalub üle avalduse esitanud isiku huve eraelu kaitsele. Samas eelnõu § 1 p 24 näeb ette, et isiku tuvastamist võimaldava informatsiooni edastamine on võimalik ainult taotleja kirjalikul nõusolekul. Eelnõu § 1 p 25 (lg 6) samuti näeb ette, et volinik saab edastada arvamuse ainult taotleja nõusolekul. Üaltoodut arvestades jääb selgusetuks, millal ja millisel õiguslikul alusel toimub isikuandmeid sisalduva arvamuse avaldamine kolmandatele isikutele. Kui sätte eesmärgiks ei ole luua võimaluse jagada eraisiku olukorra puudutavat arvamust kolmandate isikutega õigustatud huvi alusel, siis peaks sätet selgemini sõnastama.</p>	<p>kaotata võimalust, et sellised organisatsioonid saavad voliniku poole pöörduvat inimest esindada või toetada või, kui asjakohane (eelkõige kui tegemist nt määratlemata isikute hulka puudutava võimaliku rikkumisega), ka ise arvamuse taotlejana voliniku poole pöörduda.</p>
4.	<p>Eelnõu § 1 p-ga 25 (lg 6) sätestatakse, et omal algatusel antud arvamuse puhul või arvamuse taotleja kirjalikul nõusolekul edastab volinik arvamuse isikule, kes vastutab võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise või edendamiskohustuse täitmise eest arvamuse aluseks olevas olukorras. Juhime tähelepanu, et säte sõnastus ei ole piisavalt selge. Sättest võib järeldada, et omal algatusel antud arvamuse puhul (ehk olukorras, kui isik ei ole ise arvamust taotlenud) justkui ei pea andmesubjekti (isiku, kelle olukorra kohta on aramus avaldatud) nõusolekut küsima, kuna säte eeldab ainult arvamuse taotleja ehk avalduse esitanud isiku nõusoleku olemasolu. Kui omal algatusel antud aramus puudutab konkreetse isiku olukorda ning isik on tuvastatav, siis tema isikuandmeid sisalduva arvamuse edastamiseks peab olema ka tema nõusolek.</p>	<p>Arvestatud, eelnõu täiendatud.</p>
5.	<p>Ühtlasi soovitame viidata seletuskirjas isikuandmete töötlemist lubava nõusoleku osas IKÜM artiklile 7, mis sätestab nõusoleku andmise tingimused.</p>	<p>Mittearvestatud, selgitame. Nagu eelnõu andmekaitsealases mõjuanalüüsis märgitud, töötleb volinik talle pöörduja või kohustatud isiku antud isikuandmeid avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks (IKÜM artikkel 6(1)e). Isikuandmete töötlemist lubavad nõusoleku</p>

		<p>küsimine oleks vajalik, kui tegemist oleks andmete töötlemisega IKÜM artikkel 6(1)a alusel.</p> <p>Täiendavalt selgitame, et eelnõu § 17 lõike 6 puhul puudutab nõusolek üksnes võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise või edendamiskohustuse täitmise eest vastutavale isikule arvamuse edastamise olukorda, mitte voliniku poolt isikuandmete töötlemist enda ülesannete täitmisel.</p>
6.	<p>Eelnõu § 1 p 41 sätestab, et volinik ei tohi ametisoleku ajal olla erakonna liige ega osaleda muul moel erakonna tegevuses. Palume täpsustada, kuidas (milliste andmete põhjal) kontrollitakse, kas volinik osaleb mingil moel erakonna tegevuses ja kas seda kontrolli tehakse proaktiivselt iga voliniku (voliniku kandidaadi) puhul. Märgime, et kui tegemist on proaktiivse taustakontrolliga, siis peab seda kontrolli võimaldav regulatsioon (sh kontrollitavate andmete liigid ja allikad) olema selgelt sätestatud seaduses.</p>	<p>Selgitame. Piirangu täitmise üle ei ole kavas teostada proaktiivset kontrolli. Sarnaselt õiguskantslerile kehtestatud ametisoleku aegse tegevuspiiranguga (ÕKS § 12 lg 1 p 2) on ka volinikule (ja tema asetäitja-nõunikule) seatava piirangu eesmärk rõhutada vajadust, et volinik hoiduks ametisoleku ajal tema sõltumatust tegelikult või näiliselt kahjustada võivast tegevusest. Piirangu järgimine jääb voliniku ja tema asetäitja-nõunikuna ametis oleva isiku kohustuseks.</p>
Eesti Ametiühingute Keskliit		
7.	<p>Täname eelnõu eest. Peame endiselt heaks mõtteks võrdse kohtlemise temaatikat käsitleda ühes seaduses kahe erineva seaduse asemel. Kahjuks eelnõu seletuskirjast ei selgu, miks on loobutud võrdse kohtlemise seaduse ja soolise võrdõiguslikkuse seaduse ühendamisest, mille nägi ette 2024. aastal kooskõlastamisele saadetud eelnõu.</p> <p>Alljärgnevalt mõned tähelepanekud novembris 2025 esitatud eelnõu kohta.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>

8.	<p>Eestis on võrdõiguslikkuse küsimustes ainus ekspert soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik (edaspidi volinik). Kõik inimesed, kes leiavad, et neid on diskrimineeritud, peaksid saama abi volinikult. Töövaidlusi lahendavad kohtud ja töövaidluskomisjonid võiksid samuti saada otsuste tegemisel tugineda voliniku kui eksperdi arvamusele.</p>	<p>Arvestatud. Kooskõlastamisele saadetud eelnõu järgi on volinikul VõrdKS § 16 lg 1 p 22 alusel õigus anda tsiviil- või halduskohtumenetluses, mille eesmärgiks on VõrdKSis või SoVSis sätestatud keelu või kohustuse rikkumine, TsMS § 293 alusel eksperdina arvamusi.</p> <p>Eelnõusse on lisatud muudatus, millega antakse volinikule pädevus esitada eksperdina arvamusi ka töövaidluskomisjoni menetluses. Vastav muudatus tehakse ka töövaidluse lahendamise seaduses.</p>
9.	<p>Voliniku abi avalduse esitamisel töövaidluskomisjonile</p> <p>Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse VõrdKS § 16 punkti 2. Muudatuse kohaselt volinik nõustab ja abistab isikuid haldus- või kohtumenetluses diskrimineerimist käsitlevate kaebuste esitamisel.</p> <p>Eesmärgiks peaks olema, et enamus vaidlusi lahendatakse kohtuväliselt. Seetõttu peaks voliniku pädevuses olema ka nõustamine ja abistamine töövaidluskomisjonile avalduse esitamisel.</p>	<p>Arvestatud. Sätet täiendatud selliselt, et voliniku pädevus isikuid diskrimineerimist käsitlevate kaebuste esitamisel nõustada ja abistada hõlmab ka töövaidluskomisjoni menetlust.</p>
10.	<p>Voliniku abi kollektiivsete huvide kaitsel</p> <p>Eelnõu seletuskirja (lk 12) kohaselt on eelnõust jäänud välja voliniku soov anda talle õigus pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga kohtusse diskrimineeritud isikute kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks, sellisest tegevusest hoidumiseks ning tehtud kahju hüvitamiseks. Eelnõu seletuskirja kohaselt sellist õigust volinikule ei anta seetõttu, et kollektiivsete huvide kaitse hagide süsteem ei ole seni Eesti õigusruumile omane.</p> <p>Riik peaks soodustama kollektiivsete huvide kaitsmist, kujundades õigusruumi ja lisades õigusaktidesse vastavaid sätteid. Antud juhul eelnõu koostajad pigem</p>	<p>Selgitame. Direktiivi ülevõtmisel on liikmesriikidele jäetud valik, milliseid õiguseid talle kohtumenetluses osalemiseks anda. Eelnõukohaste muudatustega laiendatakse voliniku õigused kolmest võimalikust kahe võrra, mis praegusega võrreldes on märkimisväärne muutus. Volinikule kollektiivsete huvide kaitseks kohtusse pöördumise õiguse andmine vajab põhjalikumalt analüüsi, kuna selliste hagide esitamise võimalus on Eesti õiguses endiselt väga piiratud, seni loodud vähesed võimalused</p>

	<p>leiavad, et kollektiivsete huvide kaitsmine ei olegi Eestis vajalik. Selle seisukohaga ei ole ametiühingutel võimalik nõustuda.</p>	<p>tulenevad EL õiguse nõuetest (st sellise võimaluse loomine on EL õiguse kohaselt neil juhtudel olnud kohustuslik) ning praktika puudub. Seetõttu jäetakse taolise võimaluse loomine kaalumiseks tulevikus.</p>
11.	<p>Voliniku siduv arvamus</p> <p>Eelnõu § 1 punktiga 13 täiendatakse VõrdKS kehtivat § 16 punktiga 3¹, mille kohaselt volinik lahendab diskrimineerimisvaidlusi, andes tema poole selleks ühiselt pöördunud vaidluspooltele siduva arvamuse võimaliku diskrimineerimise asetleidmise kohta. Täpsemalt reguleerib siduvat arvamust eelnõu punkt 35, millega täiendatakse VõrdKS §-ga 19¹.</p> <p>Eelnõu järgi siduv arvamus on vaidluspooltele täitmiseks kohustuslik. Samas kui selleks kohustatud pool ei täida voliniku esitatud ettepanekut diskrimineerimisega tekitatud kahju hüvitamiseks või muul moel heastamiseks voliniku määratud mõistliku tähtaja jooksul, võib teine vaidluspool pöörduda kahju hüvitamise nõudmiseks kohtu või töövaidluskomisjoni poole.</p> <p>Leiame, et voliniku siduv arvamus, mis on pooltele kohustuslik, võiks olla lõplik ja peaks kaasa tooma sarnased tagajärjed töövaidluskomisjonides kinnitatud kompromissiga. Eesmärgiks peaks olema diskrimineerimisvaidluse kiire ja lõplik lahendamine. Kui siduv kohustuslik arvamus ei lõpeta vaidlust, siis ei ole mõtet pöörduda voliniku poole siduva arvamuse saamiseks.</p>	<p>Mittearvestatud. Eelnõu kohaselt tuleneb voliniku siduva arvamuse puhul siduv iseloom poolte valmidusest voliniku arvamust enda jaoks siduvaks pidada. Kui kumbki pool siduva arvamuse andmise menetluse läbiviimise ajal jõuab arusaamisele, et ta ikkagi ei soovi, et voliniku valmiv arvamus oleks tema jaoks siduv, on tal eelnõukohase § 19¹ lg 6 punkti 2 alusel võimalik volinikku siduva arvamuse taotlemisest loobumisest teavitada. Kui seda enne arvamuse andmist tehtud ei ole, samuti on mõlemad pooled menetluses osalenud, näitab see poolte ühist valmidust arvamust aktsepteerida ning sellest ka edasisel tegutsemisel lähtuda. Eelnõukohane seadus (sama lõike punkt 1) võimaldab pooltel voliniku siduva arvamuse taotlemisest loobuda ka kokkuleppel, samuti sõlmida selle menetluse väliselt kompromiss.</p> <p>Samas on pooltel, kes soovib näiteks teise poole loobumise korral siiski saada volinikult arvamust vaidluse asjaolude kohta, võimalik taotleda volinikult tavapärasest arvamust. Volinik võib otsustada toetada võimalikku diskrimineerimise</p>

		ohvrit samas asjas ka kohtusse pöördumisel, sealhulgas esindajana.
12.	<p>Voliniku abi võimalikul diskrimineerimisel seoses töölepingu ülesütlemisega</p> <p>VõrdKS § 2 lg 1 p 2 järgi on diskrimineerimine keelatud muuhulgas töö- või teenuse osutamise lepingu lõpetamisel või ülesütlemisel, ametist vabastamisel.</p> <p>Riigikohus on määruses nr 3-2-1-167-16 leidnud, et kui töötajat diskrimineeriti töölepingu ülesütlemisel, siis ülesütlemise tühisuse tuvastamisel mõistetakse rahaline hüvitus diskrimineerimise eest välja TLS § 109 lg 1 alusel.</p> <p>Selleks, et saada hüvitist TLS § 109 alusel, peab töötaja esitama nõude töövaidluskomisjonile või kohtule 30 päeva jooksul töölepingu ülesütlemisavalduse saamisest (TLS § 105 lg 1). Seega peab töötaja, kes leiab, et teda diskrimineeriti töölepingu ülesütlemisel, nõudma diskrimineerimise tuvastamist ja diskrimineerimise eest hüvitist 30 päeva jooksul töölepingu ülesütlemise avalduse saamisest ning on välistatud nõude esitamine VõrdKS § 24 lõike 1 alusel ühe aasta jooksul päevast, millal töötaja sai teada või pidi teada saama kahju tekkimisest seoses diskrimineerimisega töösuhte lõpetamisel.</p> <p>Diskrimineerimise kahtluse korral peaks isik saama abi volinikult, et otsustada, kas esitada diskrimineerimise tuvastamise nõue või mitte. Eelnõu § 1 punktiga 21 täiendatakse VõrdKSi §-ga 16¹ lõikega 5. Selle kohaselt nõustamise saamiseks esitatud pöördumisele peab volinik vastama esimesel võimalusel, kuid hiljemalt ühe kuu möödumisel pöördumisest. Eelnõu § 1 punktiga 25 muudetava VõrdKS § 17 lõike 5 kohaselt on volinikul arvamuse andmiseks aega vähemalt 2 kuud ja seda tähtaega saab pikendada veel 2 kuud.</p> <p>Seega kahjuks eelnõu järgi ei saa töötaja, kes leiab, et teda diskrimineeriti töölepingu ülesütlemisel, avalduse esitamisel töövaidluskomisjonile arvestada voliniku poolse nõustamisega, voliniku kui eksperdi arvamusega ega ka voliniku abiga avalduse koostamisega. Voliniku abi tagamiseks tuleks eelnõud kindlasti muuta ja eelpool toodud puudused kõrvaldada.</p>	<p>Mittearvestatud. Juhime tähelepanu, et viidatud kohtuasjas oli küsimuse all võimalik diskrimineerimine ja vastavalt hüvitise maksmine seoses tunnusega, mis ei ole § 2 lõigete 1 ja 2 kohaselt VõrdKS kohaldamisalas. VõrdKS § 2 lg 3 ei loo iseseisvat eeldust, et seal nimetatud tunnuste põhiselt isikute diskrimineerimise korral kohalduks VõrdKS alusel kahju hüvitamise regulatsioon või ka seda, et neile tunnustele laieneks voliniku pädevus. Kui isiku tööleping on lõpetatud VõrdKS § 2 lõigetes 1 või 2 (või ka SoVSis) nimetatud tunnustest lähtuvalt võrdse kohtlemise nõuet rikkudes, kohalduks VõrdKS § 24 ette nähtud tähtaeg.</p>

Eesti Inimõiguste Keskus		
	Saadetud ühisarvamus võrdse kohtlemise võrgustiku raames (vt all).	
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda		
13.	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust võrdse kohtlemise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta. Oleme eelnõuga tutvunud ning esitame järgnevalt Kaubanduskoja seisukohad.	Teadmiseks võetud.
14.	<p>1. Põimdiskrimineerimine</p> <p>Eelnõu § 1 p 1 sätestab põimdiskrimineerimise definitsiooni, mille kohaselt „Põimdiskrimineerimine on diskrimineerimise erivorm, mille puhul isikut koheldakse halvemini või ta on ebasoodsamas olukorras kahe või enama käesoleva seaduse § 1 lõikes 1 nimetatud või soolise võrdõiguslikkuse seadusega kaitstud tunnuse tõttu ja nende tunnuste mõju isiku kohtlemisele või olukorrale on omavahel eraldamatult põimunud.“.</p> <p>Leiame, et seadusesse ei ole vaja eraldi diskrimineerimise liiki lisada. Ka kehtiv seadus võimaldab juba praegu tuvastada diskrimineerimist mitme tunnuse alusel (nt sugu ja vanus). Uue juriidilise termini lisamine ei muuda isiku kaitset sisuliselt tugevamaks, küll aga muudab õiguse rakendamise keerukamaks. Samuti termin „eraldamatult põimunud“ on subjektiivne ja raskesti sisustatav. See loob olukorra, kus tööandjal on võimatu ette prognoosida, millist käitumist võidakse tõlgendada põimdiskrimineerimisena. Seaduse tekst peab olema selge ja arusaadav ka juriidilise kõrghariduseta tööandjale.</p> <p>Sellest tulenevalt teeb Kaubanduskoda ettepaneku jätta eelnõust välja põimdiskrimineerimist käsitlevad täiendused ja tugineda kehtivale diskrimineerimise regulatsioonile.</p>	Mittearvestatud. VõrdKS § 3 lõiked 2-4 võimaldavad diskrimineerimist tuvastada vaid ühe või teise konkreetse, VõrdKS § 1 lõikes 1 nimetatud tunnusega seoses. Sarnane regulatsioon on SoVSiis. Selline regulatsioon võimaldab küll tuvastada diskrimineerimise samaaegselt ka mitme eri tunnuse alusel, kuid ei võimalda tuvastada diskrimineerimist olukorras, kus toimunud ei saa pidada diskrimineerimiseks ühe või teise tunnuse alusel eraldiseisvalt, kuid see on leidnud aset kahe või enama tunnuse koosmõju tõttu. Näiteks, kui töökohas kehtestatakse nägu katvate rõivaste kandmise keeld, siis on sellisel keelul eelkõige negatiivne mõju konservatiivsematest kogukondadest mosleminaiste selles organisatsioonis töötamise võimalustele (st soo ja usuliste veendumuste kombineerumine), samas kui eraldi ei oleks võimalik tuvastada ei soo ega usuliste veendumuste tõttu diskrimineerimist, kuna

		<p>teistele naistele ega moslemi meestele sellisel keelul samasugust negatiivset mõju ei oleks.</p> <p>Termini tähendust ja selle Eesti õigusesse toomise vajadust on pikemalt selgitatud eelnõu seletuskirjas.</p> <p>Põimdiskrimineerimise termin ja definitsioon on direktiivide ülevõtmise kontekstis vajalik seoses volinikule direktiivide artikli 5 lõike 2 alusel pandava kohustusega võtta asjakohastel juhtudel arvesse põimdiskrimineerimisest tulenevaid spetsiifilisi ebasoodsaid olukordi (eelnõukohane VõrdKS § 16 lg 1 p 9).</p>
15.	<p>2. Voliniku pädevus anda siduvaid arvamusi</p> <p>Eelnõu § 1 punktiga 35 täiendatakse seadust uue paragrahviiga 24¹, mis sätestab siduva arvamuse andmise menetluse korra. Täpsemalt eelnõu § 1 p-ga 13 antakse volinikule vahekohtu tüüpi pädevus, võimaldades diskrimineerimisvaidluse osapooltel, kui nad ühiselt nii soovivad, pöörduda voliniku poole siduva arvamuse saamiseks diskrimineerimise asetleidmise kohta. Eelnõu § 1 p 35 reguleerib täpsemalt voliniku poolt antavat siduvat arvamust. Tegemist on uue vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismiga, mille eesmärk on eelnõu seletuskirja kohaselt pakkuda diskrimineerimisvaidlustele kiiremat ja pooltele siduvat alternatiivi kohtumenetlusele ning laiendada seeläbi diskrimineerimise ohvrite õiguskaitsevõimalusi.</p> <p>Kaubanduskoda mõistab kohtuväliste vaidluste lahendamise võimaluste arendamise eesmärki. Samas leiame, et eelnõus kavandatud siduva arvamuse regulatsioon ei taga piisavalt menetluse erapooletust ega poolte võrdsust, eelkõige ettevõtjate kui võimalike vaidluspoolte vaates.</p> <p>Eelnõu kohaselt on voliniku üheks keskseks ülesandeks diskrimineerimist kahtlustavate isikute nõustamine ja abistamine, sealhulgas esialgse hinnangu</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Eelnõuga nähakse ette vajalikud piirangud selleks, et siduva arvamuse andmist ei toimuks asjas, milles volinik on mõne muu ülesande täitmisel juba arvamuse kujundanud, mis võiks luua erapoolikuse riski. Nagu seletuskirjas märgitud, saab volinik nõustamise raames selgitada pöördujale kehtivat õigust ning anda nõu edasiseks tegutsemiseks õiguste kaitsel. Volinik ei kujunda ega anna nõustamise käigus hinnangut (sh esialgset) võimaliku diskrimineerimise asetleidmise kohta. Samuti, eelnõukohase § 18 lg 1 p 2 ja § 19¹ lg 1 koosmõjus ei saa volinik siduvat arvamust anda samal alusel ja sama eseme kohta, mille puhul ta on eelnevalt juba arvamuse andnud. Seega ei saa tekkida olukorda, kus volinik hakkab siduva arvamuse andmist menetlema diskrimineerimisvaidluses, mille asjaolude kohta</p>

andmine võimaliku diskrimineerimise kohta juba enne formaalse menetluse algatamist (eelnõu § 1 p 9). Lisaks on volinikul õigus anda arvamusi võimaliku diskrimineerimise asetleidmise kohta isikute avalduste alusel või omal algatusel (eelnõu § 1 p 12).

See tähendab praktikas, et enne siduva arvamuse menetlust võib volinik olla sama juhtumi asjaoludega juba sisuliselt tutvunud ning kujundanud esialgse seisukoha, sageli ühe poole huvidest lähtudes. Sellises olukorras koondub voliniku kätte mitu omavahel vastuolus olevat rolli, ühelt poolt isiku nõustaja ja abistaja ning vajaduse korral arvamuse andja, teiselt poolt sama vaidluse lahendaja siduva arvamuse andmise kaudu. Kaubanduskoda leiab, et selline rollide kattumine ei ole kooskõlas erapooletuse põhimõttega ega vasta menetlusliku tasakaalu nõuetele, mida eeldatakse vaidluste lahendamisel, eriti olukorras, kus antav arvamus on pooltele siduv.

Lisaks juhib Kaubanduskoda tähelepanu asjaolule, et siduva arvamuse andmine toimub eelnõu kohaselt voliniku üldise arvamuse andmise menetlusraamistiku alusel. Arvamuse andmise menetluses on volinikul ulatuslik uurimispädevus, sealhulgas õigus nõuda dokumente ja kirjalikke seletusi, koguda teavet teistelt isikutelt, teha kohapealseid vaatlusi ning kuulata ära asjassepuutuvaid isikuid (eelnõu § 1 p 25). Eelnõus ei ole sätestatud eraldi menetlusreegleid ega täiendavaid erapooletuse tagatise siduva arvamuse andmise puhuks ega ka piiranguid, mis välistaksid varasema nõustamis- või arvamuse andmise rolli samas asjas.

Kaubanduskoda leiab, et selline regulatsioon võib ettevõtjad siduva arvamuse menetluses seada ebasoodsamasse olukorda. Ühel poolel on riiklik institutsioon, mille seadusest tulenev ülesanne on eelkõige diskrimineerimise ohvrite toetamine, ning kellel on ulatuslik uurimispädevus, teisel poolel aga ettevõtja, kellel puudub võrreldav institutsionaalne tugi ning kes peab kaitsma oma huve piiratud ressursidega. See kahjustab poolte võrdsuse põhimõtet ning võib vähendada usaldust siduva arvamuse kui vaidluste lahendamise mehhanismi vastu.

Eeltoodust tulenevalt leiab Kaubanduskoda, et eelnõu vajab siduva arvamuse regulatsiooni osas täiendamist selgete ja siduvate menetluslike garantiidega,

ta juba on oma eelnõukohase seaduse § 16 lg 1 punktis 3 nimetatud arvamuse andnud.

Eelnõukohase seaduse § 19¹ lg 2 kohaselt saab kumbki vaidluse pool esitada avalduses omapoolse kirjelduse diskrimineerimisvaidluse aluseks olevast olukorrast. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt antakse mõlemale poolele võimalus avaldada ka oma seisukoht. Kooskõlastusringi järgselt on sama lõiget täiendatud selliselt, et pooled võivad lisaks seisukohale esitada ka dokumente ja kirjalikke selgitusi. Voliniku uurimispädevus toetab mõlema poole huvides asjaolude väljaselgitamist, võimaldades seejuures vähendada poolte koormust, kui volinikul on võimalik vajalikke dokumente või andmeid teabe valdajalt otse, vaidluspoolt koormamata välja küsida.

	<p>mis tagaksid voliniku erapooletuse ning poolte võrdsuse. Alternatiivina tuleks kaaluda siduva arvamuse pädevusest loobumist või selle olulist piiramist, näiteks välistades võimaluse anda siduvat arvamust asjas, milles volinik on varem tegutsenud nõustaja või arvamuse andjana.</p>	
16.	<p>3. Voliniku uurimispädevuse ulatus</p> <p>Eelnõu laiendab oluliselt soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku pädevust arvamuste andmise menetluses. Eelnõu § 1 p 25 kohaselt on volinikul õigus arvamuse andmiseks koguda teavet, nõuda dokumente ja kirjalikke seletusi, teha kohapealseid vaatlusi ning kuulata ära asjassepuutuvaid isikuid. Tegemist on ulatusliku uurimispädevusega.</p> <p>Kaubanduskoda juhib tähelepanu, et volinik ei ole järelevalveasutus ning tema tegevus ei toimu klassikalise haldusjärelevalve raamistikus. Samas ei näe eelnõu ette selgeid menetluslikke tagatise ettevõtjatele, kelle suhtes volinik uurimispädevust kasutab. Eelnõus puuduvad mh kriteeriumid, millal ja millises ulatuses on teabe nõudmine lubatud, selged proportsionaalsuse ja vajalikkuse piirid ning ettevõtja võimalus vaidlustada voliniku teabenõudeid enne nende täitmist. Selline sekkumine ettevõtja tegevusse toob kaasa märkimisväärse halduskoormuse ning suurendab riski, et ettevõtjatelt nõutakse ulatuslikku teavet olukorras, kus puudub selge vaidlus või õiguslikult siduv menetlus.</p> <p>Kaubanduskoda leiab, et eelnõus kavandatud uurimispädevus ei ole piisavalt tasakaalustatud ettevõtjate õiguste ja õiguskindluse kaitsega. Uurimispädevuse kasutamine peaks olema selgelt piiritletud ning seotud konkreetsete ja põhjendatud asjaoludega, mitte kujunema üldiseks ja laialdaseks sekkumisvõimaluseks ettevõtjate tegevusse.</p>	<p>Selgitame. Enamus märkuses välja toodud uurimist toetavatest õigustest on volinikul juba kehtiva õiguse järgi. VõrdKS § 17 lõige 4 näeb ette, et arvamuse andmiseks on volinikul õigus saada teavet kõikidelt isikutelt, kes võivad omada diskrimineerimisjuhtumi asjaolude selgitamiseks vajalikku informatsiooni, ja nõuda kirjalikke seletusi võimaliku diskrimineerimise asjaolude kohta, samuti dokumentide või nende koopiate esitamist tema määratud tähtaja jooksul. Teabe saamise õigus hõlmab ka andmeid töötajale arvutatud, makstud või maksmisele kuuluva tasu, tasustamise tingimuste ning muude hüvede kohta.</p> <p>Nii kehtivas kui eelnõukohases § 17 lõikes 4 on märkuses küsitud kriteeriumid vajalikul määral esitatud. Sätte kohaselt on voliniku õigus piiratud teabega, mis on vajalik arvamuse andmiseks. Kuna ta annab arvamusi võimaliku diskrimineerimise asetleidmise või edendamiskohustuse rikkumise kohta konkreetsel juhul, saab volinik küsida teavet ainult selle konkreetse juhtumiga seoses ja arvamuse andmiseks vajalikul määral. Selle üle, millist teavet ja mis mahus arvamuse andmiseks vaja on, peab volinik eksperdina saama siiski igakordselt ise otsustada. See, et volinikul oleks</p>

		<p>olemas kogu arvamuse andmiseks vajalik info, on nii arvamuse taotleja kui ka arvamuse aluseks olevas olukorras kohustatud isiku huvides, sest ainult nii saab volinik anda olukorra kohta õiguspärase arvamuse. Kohustatud isikute halduskoormuse vähendamiseks antakse volinikule eelnõuga õigus küsida konkreetsetel asjaoludes arvamuse andmiseks vajalikke andmeid ka riiklikest andmekogudest, see tähendab tööandja või ettevõtte ei pea neid andmeid riigile enam teistkordselt andma.</p> <p>Lähtuvalt VõrdKS § 2 lõikele 4 lähtub volinik arvamuse andmise menetlust läbi viies ka haldusmenetluse seadusest, sh seal sätestatud haldusmenetluse põhimõtetest. Näiteks peab haldustoiming olema kohane, vajalik ning proportsionaalne seatud eesmärgi suhtes (§ 3 lg 2). HMS näeb ette ka, et haldusmenetlus viiakse läbi eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulusi ja ebameeldivusi isikutele (§ 5 lg 2). Samas on haldusorgan kohustatud välja selgitama menetletavas asjas olulise tähendusega asjaolud ja vajaduse korral koguma selleks tõendeid oma algatusel (§ 6).</p>
17.	<p>4. Mõjuanalüüs</p> <p>Kaubanduskoda juhib tähelepanu, et eelnõu seletuskirjas hinnatakse kavandatavate muudatuste mõju ettevõtjate halduskoormusele pealiskaudselt ning ebapiisavalt. Eelnõu seletuskirja lk-l 46 on välja toodud, et „Mõju halduskoormusele on vähene, sest ettevõtjatel kohustatud isikutena võib küll tekkida vajadus volinikule kohustuste täitmise kohta infot anda, samuti tuleb siduva arvamuse puhul</p>	<p>Arvestatud osaliselt.</p> <p>Seletuskirjas on mõjuanalüüsi täiendatud. Oluline on tähele panna, et suur osa märkuses välja toodud uurimist toetavatest õigustest on volinikul juba kehtiva õiguse järgi, mistõttu neil puudub eelnõust tulenev mõju. VõrdKS § 17</p>

volinikule anda teada ettepanekute täitmise kohta, kuid sellised olukorrad saavad olema ettevõtete töös pigem harvad“.

Kaubanduskoda leiab, et selline hinnang ei ole piisavalt põhjendatud ega arvesta eelnõus kavandatud muudatuste tegelikku ulatust. Eelnõu laiendab oluliselt voliniku pädevust, sealhulgas õigust nõuda ettevõtjatelt dokumente ja selgitusi, koguda teavet ning kasutada ulatuslikku uurimispädevust arvamuse andmise menetluses. Iga selline teabenõue tähendab ettevõtja jaoks täiendavat halduskoormust, sh ajakulu, personaliressursside kasutamist ning vajadust kaasata õigusnõustajaid. Seletuskirjas ei ole hinnatud kulusid, mis võivad ettevõtjatele kaasneda näiteks teabenõuete täitmisega seotud tööajakuluna ja siduva arvamuse menetluses ettepanekute täitmisega. Lisaks ei ole mõjuanalüüsis arvestatud, et isegi juhul, kui siduva arvamuse menetlused on üksikjuhtumid, puudutab voliniku uurimispädevus kõiki ettevõtjaid potentsiaalselt ning võib rakenduda ka tavapärase arvamuse andmise või omal algatusel algatatud menetluse raames. Seega ei ole tegemist üksnes erandlike olukordadega, vaid ettevõtjate jaoks üldise ja püsiva halduskoormuse kasvuga.

Kaubanduskoda leiab, et eelnõu mõjuanalüüsi tuleks täiendada ning anda realistlik hinnang ettevõtjatele kaasnevatele kuludele ja halduskoormusele. Ilma sellise analüüsita ei ole võimalik hinnata kavandatavate muudatuste proportsionaalsust ega nende mõju ettevõtluskeskkonnale tervikuna.

lõige 4 näeb ette, et arvamuse andmiseks on volinikul õigus saada teavet kõikidelt isikutelt, kes võivad omada diskrimineerimisjuhtumi asjaolude selgitamiseks vajalikku informatsiooni, ja nõuda kirjalikke seletusi võimaliku diskrimineerimise asjaolude kohta, samuti dokumentide või nende koopiade esitamist tema määratud tähtaja jooksul. Teabe saamise õigus hõlmab ka andmeid töötajale arvatud, makstud või maksmisele kuuluva tasu, tasustamise tingimuste ning muude hüvede kohta.

Mitmed lisanduvad uurimist toetavad õigused on ka sellised, millega ei kaasne lisakoormust ettevõtjale isegi juhul, kui arvamuse andmise protsess konkreetset ettevõtjat puudutab (nt õigus kuulata ära asja kohta teavet omavad isikud) või ettevõtja võimalikku koormust hoopis vähendavad (õigus teha järelepärimisi riiklikes andmekogudes).

Vähemoluline pole mõju vaates asjaolu, et volinik annab aastas keskmiselt vähem kui 10 arvamust. Ning kuigi volinik viib arvamuse andmiseks läbi ja küsib VõrdKS § 17 lõike 4 alusel teavet ja dokumente ka menetlusteks, mis erinevatel põhjustel arvamuse andmiseni ei jõua, jääb voliniku uurimispädevusest puudutatud ettevõtjate arv siiski marginaalseks.

	Saadetud ühisarvamus võrdse kohtlemise võrgustiku raames (vt all).	
Eesti Linnade ja Valdade Liit		
18.	<p>Eesti Linnade ja Valdade Liit tänab kaasamise eest.</p> <p>Esitatud kujul ei pea me võimalikuks eelnõud kooskõlastada alljärgnevatel põhjustel.</p> <p>Hetkel on ebaselge, kuidas peaks volinik kohaliku omavalitsuse (KOV) eelnõude kooskõlastusringi lisatama või kuidas kooskõlastusring sellisel juhul käib. Lisaks pole üheselt arusaadav milliste eelnõude puhul konkreetselt kooskõlastusringile peaks võrdõigusvoliniku lisama. Ettepanek on eelnõude osa välja jätta KOV tasandil.</p> <p>Eelnõu koostamisel on aluseks võetud kaks Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi (2024/1499 ja 2024/1500), mis sätestavad võrdõigusasutuste toimimise miinimumnõuded. Oluline on rõhutada, et direktiivid seavad miinimumnõuded ehk liikmesriigid võivad kehtestada või säilitada sätted, mis on soodsamad kui direktiivis sätestatud miinimumnõuded. Seega on liikmesriikidel nõuete siseriiklikku õigusesse ülekandmisel teatav kaalutusruum. Direktiivide artikkel 24 lg 1 kohustab liikmesriike jõustama vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 19. juuniks 2026.</p> <p>Tuleb tunnistada direktiivide ülevõtmise vajadust, kuid märgime, et eelnõu toob kaasa märkimisväärse halduskoormuse kasvu kohalikele omavalitsustele ja seda selge ja piisava mõjuanalüüsita.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Konkreetsete ettepanekute kohta on seisukohad ja kommentaarid esitatud allpool vastavate punktide juures.</p>
19.	<p>Kohalike omavalitsuste kohustused.</p> <p>Eelnõu § 1 punktiga 20 (kavandatav VõrdKS § 16 lg 2) nähakse ette, et Vabariigi Valitsus, valitsusasutus ja kohaliku omavalitsuse üksus ning selle asutus peavad voliniku nõudmisel kolme kuu jooksul teavitama volinikku ettepanekute või soovitude täitmisest ning tegema selle teabe avalikult kättesaadavaks.</p>	<p>Selgitame. Kohaliku omavalitsuse üksusi ja nende asutusi puudutab selle sätte puhul ainult voliniku juba kehtivast õigusest tulenev pädevus teha ettepanekuid õigusaktide muutmise ja täiendamise kohta (VõrdKS § 16 p 5). Kuna voliniku ressursid on piiratud, ei ole tal seni</p>

	<p>See loob kohalikele omavalitsustele uue, täiendava aruandluskohustuse, mille täitmiseks puudub piisav ressurss. Eelnõu mõjuanalüüs (punkt 7) märgib küll, et „koormuse kasv on suurim voliniku institutsioonile“, kuid ei käsitle piisavalt kohalike omavalitsuste tekkida võivat tegelikku koormust. Kuivõrd eelnõu ei lahenda ka küsimusi, kui sageli võib volinik selliseid nõudmisi esitada ja millised on konkreetsed nõuded teabe vormile ja mahule, ei ole võimalik seda ka praeguses etapis ja arvamuse andmise käigus sisuliselt hinnata.</p> <p>Kuivõrd mõju kohalikule omavalitsusele on eeldatavasti suur, tuleks eelnõus lahendada ka küsimus, kas ja kuidas kohalikele omavalitsustele eraldatakse täiendavat ressursi selle kohustuse täitmiseks.</p>	<p>olnud, ega saa ka tulevikus olema võimalik regulaarselt jälgida kohaliku omavalitsuse tasandi regulatsioone ja õigusloomet, mistõttu on ettepanekute hulk väike ja sagedus ebaregulaarne. Kuna teavet saab küsida vaid tehtud ettepaneku täitmise kohta, siis on alust eeldada, et ka uut, täitmise kohta teabe küsimise õigust saab volinik kohalike omavalitsuste puhul kasutada harva. Sellest tulenevalt ei ole alust järeldada, et kohalikele omavalitsusüksustele või nende asutustele kaasneks eelnõuga uus, täiendav ja mahukas kohustus, mis nõuaks lisaressursi.</p> <p>Eelnõu seletuskirja on täiendatud vastavate selgitustega.</p>
20.	<p>Paralleelsed õiguskaitsemehhanismid.</p> <p>Seaduse muutmisega soovitakse luua olukord, kus diskrimineerimiskaebuste lahendamiseks on mitu paralleelset mehhanismi: 1) kohus; 2) töövaidluskomisjon; 3) õiguskantsleri lepitusmenetlus; 4) voliniku arvamus; ja 5) voliniku siduv arvamus (eelnõu § 1 p 35, kavandata VördKS § 19¹).</p> <p>Tekib küsimus, kas selline süsteem on tõhus ja arusaadav. Direktiivide artikkel 7 nõuab alternatiivset vaidluste lahendamist, kuid ei nõua tingimata kõigi nende mehhanismide samaaegset olemasolu. Kaaluda tuleks süsteemi lihtsustamist ja selgemat tööjaotust erinevate institutsioonide vahel.</p>	<p>Selgitame. Kehtiva õiguse kohaselt lahendab diskrimineerimisvaidlusi kohus või töövaidluskomisjon, lepitusmenetluse korras ka õiguskantsler (VördKS § 23, SoVS § 12). Nagu seletuskirjas selgitatud, ei saa töövaidluskomisjon ega õiguskantsler lahendada riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuse ametniku ja tema tööandja vahelist diskrimineerimisvaidlust. Õiguskantsler ei vii läbi ka lepitusmenetlusi, mille eesmärgiks on näiteks vaidlus võimaliku diskrimineerimise üle soo, rassi või etnilise päritolu tõttu riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuse poolt teenuse pakkumisel, sest üheks osapooleks oleks riigiasutus, kohaliku omavalitsuse asutus või organ või avalik-õiguslik juriidiline isik. Vastavate institutsioonide pädevust ei ole</p>

		<p>nimetatud osades võimalik ka laiendada. Volinik annab kehtiva õiguse alusel võimaliku diskrimineerimise kohta arvamuse, kuid ei lahenda diskrimineerimisvaidlusi. Seega ei ole Eestis kõigiks direktiividega ette nähtud juhtudeks direktiivide artiklis 7 ette nähtud diskrimineerimisvaidluse kohtuvälise lahendamise võimalust, mida viib läbi kas võrdõigusasutus ise või „muu pädev asutus, kui see on nii riigisiseses õiguses ette nähtud või tavaks“. Seetõttu on peetud vajalikuks anda volinikule kui valdkondlikule sõltumatule eksperdile pädevus viia läbi diskrimineerimisvaidluse kohtuvälist lahendamist voliniku siduva arvamuse andmise menetluse raames. Samas ei ole peetud mõistlikuks kaotada diskrimineerimisvaidluste kohtuvälise lahendamise võimalust töövaidluskomisjonis ja õiguskantsleri lepitusmenetluse kaudu.</p>
21.	<p>Konkreetsed märkused eelnõu sätete kohta</p> <p>Põimdiskrimineerimine (§ 1 punkt 1)</p> <p>Eelnõuga lisatakse VõrdKS § 3 lõige 7, mis üritab defineerida mõistet põimdiskrimineerimine. Üritab just seetõttu, et legaaldefiniitsiooni andmine ei ole õnnestunud ning antud definitsiooniga ei saavutata eesmärki määratleda sõna tähendus õigusruumis. Lisaks võib mõiste „põimunud“ praktikas osutada raskesti rakendatavaks, kuivõrd sisuliselt ei ole võimalik eristada, millal on tunnuste mõju „eraldamatult põimunud“ ja millal mitte.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Termin tähendust ja selle Eesti õigusesse toomise vajadust on pikemalt selgitatud eelnõu seletuskirjas ja kooskõlastustabeli punktis 14.</p>
22.	<p>Voliniku pädevuse laienemine (§ 1 punktid 9-20)</p>	<p>Selgitame. Eelnõu sätestab volinikule õiguse saada VõrdKS ja SoVS alusel kohustatud</p>

	<p>Voliniku pädevuse märkimisväärne laienemine (nõustamine, kohtus esindamine, siduva arvamuse andmine, andmete kogumine) on põhimõtteliselt mõistetav, kuid eelnõu § 1 punktiga 20 (kavandata VördKS § 16 lg 7) antakse volinikule õigus saada „riikliku andmekogu vastutavalt töötlejalt ja muult andmevaldajalt statistilist teavet ning käesoleva seaduse ja soolise võrdõiguslikkuse seaduse alusel kohustatud isikutelt ülevaateid kohustuste täitmise kohta.“</p> <p>Kohalikud omavalitsused on SoVS § 9 alusel kohustatud isikud. See tähendab, et volinikul on kohalike omavalitsustelt õigus nõuda regulaarselt ülevaateid edendamiskohustuse täitmise kohta. See on ebamõistlik, mistõttu palume kehtestada selged piirangud selliste nõudmiste sagedusele ja mahule ning tagada, et need ei dubleeriks muid aruandluskohustusi.</p>	<p>isikutelt ülevaateid kohustuste täitmise kohta aruande tarbeks, mida ta avaldab üks kord nelja aasta jooksul. See määrab ka ülevaate küsimise sageduse. Tegemist ei ole ebamõistlikult suurt koormust toova regulaarsusega. Kuna SoVS, VördKS ega muud Eesti õigusaktid ei näe ette muud kohalike omavalitsuste üksustele ega nende asutustele suunatud aruandluskohustust seoses SoVS või VördKS nõuete täitmisega, ei teki volinikule antava ülevaate küsimise õigusega ka dubleerimist.</p>
23.	<p>Mõju kohalikele omavalitsustele</p> <p>Eelnõu seletuskirja punkt 6.4 märgib, et eelnõu muudatustest võib tekkida ka vähene mõju teiste riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele. See hinnang on liiga optimistlik, kuivõrd kohalikud omavalitsused peavad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) andma volinikule infot ettepanekute ja soovitude täitmise kohta (VördKS § 16 lg 2); 2) esitama ülevaateid edendamiskohustuse täitmise kohta (VördKS § 16 lg 7); 3) võimaldama volinikule juurdepääsu statistilisele teabele; 4) konsulteerima volinikuga õigusaktide ettevalmistamisel (kavandata VV reglemendi muudatus). <p>Kuigi iga üksik kohustus võib tunduda väike, on nende kumulatiivne mõju märkimisväärne, eriti väiksemate omavalitsuste puhul, kellel puudub eraldi võrdsuspoliitika spetsialist.</p>	<p>Selgitame. Eelnõukohase VördKS § 16 lg 2 alusel tekib kohalikel omavalitsustel kohustus anda volinikule infot ainult nende ettepanekute täitmise kohta, mida volinik on teinud kohaliku omavalitsuse üksusele ning selle asutusele õigusakti muutmise kohta. Eelnõuga ei panda KOV üksustele ega nende asutustele kohustust konsulteerida volinikuga kõigi oma õigusaktide osas, samuti ei kohaldu KOVidele kavandata VV reglemendi muudatus. Volinik teeb seega ka edaspidi ettepanekuid õigusaktide muutmise kohta vaid siis, kui talle on tema töö käigus saanud teatavaks kohaliku omavalitsuse üksuse või selle asutuse õigusakt, mis ei vasta SoVS või VördKS nõuetele. Senise praktika kohaselt ei juhtu seda tihti ning kindlasti ei puuduta see enamust KOV-üksustest.</p> <p>Eelnõukohase VördKS § 16 lg 7 alusel tekib volinikul õigus küsida statistilist teavet ja ülevaateid edendamiskohustuse täitmise kohta</p>

		<p>kord nelja aasta jooksul koostatava aruande tarbeks. Seega ei ole ka selle kohustuse täitmine ebamõistlikult koormav.</p> <p>Juhime tähelepanu ka VõrdKS § 2 lõikele 4, millest tulenevalt kohaldatakse VõrdKS-s ettenähtud haldusmenetlusele haldusmenetluse seadust (arvestades VõrdKS erisusi). Seega peab volinik oma tegevuses lähtuma ka HMSis kehtestatud hea halduse põhimõtetest.</p>
Eesti Naisteühenduste Ümarlaud		
24.	<p>Täname võimaluse eest eelnõu kohta oma arvamust avaldada. Eesti Naisteühenduste Ümarlauri liikmesorganisatsioonide esindajad on tutvunud Võrdse kohtlemise seaduse jt seaduste muudatuste teabepanekutega. Esitame allpool omapoolsed tähelepanekud ja ettepanekud.</p> <p>Esmalt mõned üldised tähelepanekud.</p> <p>Suur osa praegu välja pakutud muudatustest sarnanevad nendega, mis sisaldasid juba 2024. aasta kevadel esitatud Soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste seaduse eelnõus ja mis tunduvad mitmes osas ületavat EL direktiivide miinimumnõudeid.</p> <p>Leiame, et soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamiseks ei peaks riik tegelema ülereguleerimisega, mis õõnestab usaldust riigi ja kodaniku vahel. Voliniku institutsioon peaks ka edaspidi jääma kaitsma diskrimineeritud isikute õigusi, nagu see on olnud seni ja mitte saama juurde õigusi, kohustusi ja ressursse ühiskonna aktiivseks ümberkujundamiseks. Edendamiskohustuse täitmise jälgimine, mille sisu on seaduses sätestatud väga üldsõnaliselt, võimaldaks tulevikus ametnike isiksusest ja maailmavaatest tulenevat erapoolikut suhtumist. Ükski omavalitsus, ettevõtja või haridusasutus poleks kaitsstud voliniku ametkonna täpselt määratlemata alustel toimuva sekkumise eest.</p>	Teadmiseks võetud.

<p>25.</p>	<p>Eelnõust ei selgu, milline on rollide ja vastutuse jaotus Õiguskantsleri (kelle ülesandeks on Puuetega inimeste õiguste konventsiooni järelevalve, soolise diskrimineerimise lepitusmenetlus, põhiseadusliku diskrimineerimise keelu täitmise kontroll jms) ja voliniku kantselei ning tööinspektsiooni vahel. Eriti keeruliseks muutuks see juhul, kui meie õigusruumi tuuakse sisse senitundmatu mõiste „põimdiskrimineerimine”.</p>	<p>Eelnõuga ei muudeta õiguskantsleri, tööinspektsiooni ja voliniku kehtiva õiguse kohaseid ülesandeid ja seeläbi ka rollijaotust arvamuses esitatud märkuses viidatud küsimustes. Ülevõetavatest direktiividest tulenevalt täiendatakse vaid diskrimineerimisvaidluste kohtuvälise lahendamise regulatsiooni. Nagu seletuskirjas on selgitatud, kui praegu näeb VõrdKS ette, et diskrimineerimisvaidlusi lahendab lepitusmenetluse korras ainult õiguskantsler, siis muudatusega nähakse ette, et ka töövaidluskomisjon võib diskrimineerimisasjas lepitusmenetlust läbi viia, kuid seda vaid TvLS § 34 lõikes 2 nimetatud juhul ehk siis, kui lepitusmenetluseks avaldatakse soovi töövaidluskomisjonis juba lahendamisel oleva diskrimineerimisvaidlust hõlmava töövaidluse lahendamise kestel. Sellisel juhul ei oleks mõistlik suunata pooli diskrimineerimisvaidlust lepitusmenetluse korras lahendama õiguskantsleri juurde, kuna eeldatavalt on TVK asja avalduse alusel teatud määral juba menetlenud. Tegemist on siiski piiratud juhtudega. Kui pooled teavad juba enne TVK poole pöördumist, et soovivad tööalase diskrimineerimisvaidluse lahendada lepitusmenetluse korras, tuleks neil selleks pöörduda õiguskantsleri poole. Eelnõuga lisandub võimalus pöörduda vaidluse kohtuväliseks lahendamiseks ka voliniku poole siduva arvamuse saamiseks. Siduv aramus</p>
------------	---	---

		<p>annab pooltele alternatiivse, lepitusmenetlusest erineva võimaluse vaidlus kohtuvälisel lahendada. Selle võimaluse kujundamisel lähtuti asjaolust, et volinik on Eestis võrdse kohtlemise valdkonnas kõige sügavamat eksperditeadmist omav sõltumatu institutsioon. Sellest tulenevalt on siduva arvamuse menetluse puhul volinikul vaidluse lahendamisel ka lepitusmenetluse läbiviijast oluliselt aktiivsem roll lahendamiseks vajalike asjaolude väljaselgitamisel ning menetluse tulemuseks on mitte poolte kokkulepe, vaid eksperdi põhjendatud arvamus diskrimineerimise asetleidmise kohta.</p>
26.	<p>Eelnõu peamised konkreetsed küsitavused on meie arvates järgmised:</p> <p>1. Eelnõu kohasel täiendatakse paragrahvi 3 lõikega 7 järgmises sõnastuses:</p> <p>„(7) Käesoleva seaduse ja soolise võrdõiguslikkuse seaduse alusel loetakse diskrimineerimiseks ka põimdiskrimineerimine. Põimdiskrimineerimine on diskrimineerimise erivorm, mille puhul isikut koheldakse halvemini või ta on ebasoodsamas olukorras kahe või enama käesoleva seaduse § 1 lõikes 1 nimetatud või soolise võrdõiguslikkuse seadusega kaitstud tunnuse tõttu ja nende tunnuste mõju isiku kohtlemisele või olukorrale on omavahel eraldamatult põimunud.“</p> <p>Ettepanek: Jätta see säte eelnõust välja.</p> <p>Põhjendus: Eesti seadusandlusesse tahetakse lisada otsesele ja kaudsele diskrimineerimisele uus diskrimineerimise vorm, mille sisu on äärmiselt ebaselge. Probleemaatiliseks muudab sellise konstruktsiooni kasutamise eelkõige asjaolu, et pole teada, keda kellega võrrelda tuleb. Eelnõust ei selgu, kuidas üldse saaks/tuleks tuvastada sellist mitmel alusel diskrimineerimist juhul, kui diskrimineerimise keeldude ulatused eri alustel erinevad. Ei selgu ka, kas kannatanu ise peab oskama mitmel alusel diskrimineerimise aspekti välja tuua või</p>	<p>Mittearvestatud. Põimdiskrimineerimise termin ja definitsioon on direktiivide ülevõtmise kontekstis vajalik seoses volinikule direktiivide artikli 5 lõike 2 alusel pandava kohustusega võtta asjakohastel juhtudel arvesse põimdiskrimineerimisest tulenevaid spetsiifilisi ebasoodsaid olukordi (eelnõukohane VõrdKS § 16 lg 1 p 9).</p> <p>Termini tähendust ja selle Eesti õigusesse toomise vajadust on pikemalt selgitatud eelnõu seletuskirjas. Samuti on seletuskirjas toodud näide asjakohaste võrdlisisikute kohta.</p>

	<p>jääb see vaidluse lahendaja ülesandeks. Ametnikele tekib sellega uusi võimalusi „loovaks” lähenemiseks ja kohustatud isikul on praktiliselt võimatu tõendada, et ta pole isikut ebasoodsalt kohelnud. Leiame, et diskrimineerimine peab jääma selgepiiriliseks õiguslikuks kontseptsiooniks nii nagu see on EL ja rahvusvahelises õiguses kokku lepitud.</p>	
27.	<p>2. Eelnõu kohaselt täiendatakse paragrahvi 15 lõikega 3¹ järgmises sõnastuses: „(3¹) Voliniku ja tema kantselei eelarve määramisel lähtutakse vajadusest tagada voliniku institutsiooni iseseisvus ning eelarve stabiilsus ja piisavus kõigi tema pädevuses olevate ülesannete tulemuslikuks täitmiseks.“</p> <p>Ettepanek: Jätta see säte eelnõust välja.</p> <p>Põhjendus: Tegemist on ebavõrdse kohtlemisega, kuna mitte ühegi teise riikliku institutsiooni osas ei ole seaduse tasandil välja toodud vajadus tagada eelarve stabiilsus ja piisavus tema pädevuses olevate ülesannete tulemuslikuks täitmiseks.</p>	<p>Mittearvestatud. Direktiivide artikkel 4 kohustab liikmesriike tagama, et igal võrdõigusasutusel oleksid piisav inim- ja rahaline ressurss ning tehnilised vahendid kõigi oma ülesannete tõhusaks täitmiseks ja pädevuse tõhusaks kasutamiseks kõigi võrdse kohtlemise direktiivides reguleeritud tunnuste ja valdkondade puhul. Direktiivide põhjenduspunktides (2024/1499 – pp 22, 2024/1500 – pp 21) rõhutatakse ka rahaliste vahendite stabiilsuse olulisust.</p>
28.	<p>3. Eelnõu kohaselt täiendatakse paragrahvi 15 lõikega 7 järgmises sõnastuses: „(7) Keelatud on sekkumine voliniku ja tema kantselei tööalasesse tegevusse või selle mõjutamine.“</p> <p>Ettepanek: Jätta see säte eelnõust välja.</p> <p>Põhjendus: Seadus ütleb juba sõnaselgelt, et volinik on sõltumatu ja erapooletu asjatundja, seetõttu on keeld mittevajalik. Näiteks kohtute seaduses ja õiguskantsleri seaduses selline keeld puudub, seega oleks tegemist ebavõrdse kohtlemisega.</p>	<p>Mittearvestatud. Direktiivide artikkel 3 sätestab nõudeid võrdõigusasutuste sõltumatuse tagamiseks. Direktiivide kohaselt peavad võrdõigusasutused olema vabad mis tahes välisest mõjust (sh poliitilisest, rahalisest, usulisest). Nad ei tohi oma ülesannete täitmisel ja pädevuse teostamisel saada (st ei küsida ega vastu võtta) juhiseid valitsuselt ega üheltki teiselt avalik-õiguslikult ega eraõiguslikult üksuselt. Õigusselguse huvides lisatakse sekkumise ja mõjutamise keeld ka eelnõukohasesse seadusesse.</p>

29.	<p>4. Eelnõu kohaselt täiendatakse seadust §-ga 15¹, mille lõige 2 ütleb:</p> <p>(2) Konkursi korraldab valdkonna eest vastutava ministri moodustatud voliniku valimise komisjon. Voliniku valimise komisjoni koosseisust vähemalt poole moodustavad võrdse kohtlemise või soolise võrdõiguslikkuse valdkonna eksperdid ja selliste kodanikuühenduste esindajad, millel on põhikirjalisest eesmärgist tulenev huvi võidelda diskrimineerimise vastu ning toetada võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamist.</p> <p>Ettepanek: Kasutada sõnastust „komisjoni koosseisust vähemalt poole moodustavad võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse valdkonna eksperdid, kellel on kogemus vastava valdkonna teadustöös või praktilise töö kogemus nt võrdõigusvoliniku jm riigiametis.”</p> <p>Põhjendus: Nagu ütesime juba eelmisel aastal, ei tohiks voliniku valimisse kaasatud olla vabaühenduste aktivistid, kes hindaksid voliniku kandidaate reeglina kallutatult, lähtudes oma maailmavaatest ja oma organisatsiooni kitsastest huvidest. Volinik on kõrge riigiametnik, kes peab olema erapooletu asjatundja, mitte mingi ideoloogia elluviija.</p>	<p>Mittearvestatud. Diskrimineerimine on nii põhiseaduse kui soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seadusega keelatud, võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine vastavate seadustega sätestatud kohustused. Seetõttu on asjakohatu nimetada taolisi põhikirjalisi eesmärke maailmavaateliseks ning nende organisatsioonide esindajaid oma organisatsiooni kitsastest huvidest lähtuvateks. Viidatud organisatsioonides tegutsevad valdkondlikud eksperdid ja/või on tegemist nende ühiskonnarühmade esindus- ja huvikaitseorganisatsioonidega, kelle õiguste kaitsel volinik tegutseb. Seetõttu on asjakohane, et taolised ühendused osalevad ka voliniku valimisel.</p>
30.	<p>5. Eelnõu § 15² kohaselt eeldatakse volinikult kõrgharidust, määratlemata valdkonda.</p> <p>Ettepanek: Volinikul peaks olema vähemalt magistrikraad õigusteaduses. See säte võiks jõustuda peale praegu ametis oleva voliniku ametiaja lõppemist.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Sätet on täiendatud selliselt, et volinikul peab olema vähemalt magistrikraad. Õigusteaduse magistrikraadi nõue oleks põhjendamatult kitsendav – mitmetel volinikuna tegutsenutel ei ole olnud akadeemilist õiguslast kõrgharidust. Piisav on, kui vajalikud erialased teadmised ja oskused on tagatud voliniku kantselei koosseisus.</p>
31.	<p>6. Eelnõu kohaselt paragrahvi 16 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:</p> <p>„2) nõustab ja abistab isikuid haldus- või kohtumenetluses diskrimineerimist käsitlevate kaebuste esitamisel;“</p>	<p>Arvestatud.</p>

	<p>Ettepanek: Jätta see säte eelnõust välja.</p> <p>Põhjendus: Praegu ütleb seadus, et volinik nõustab ja abistab isikuid kaebuste esitamisel, täpsustamata valdkonda. Nii võiks see ka jääda. Arvestades meie kohtusüsteemi ülekoormatust, ei peaks volinik hakkama kohtuhagisid ette valmistama, pigem peaks suunama osapooli kohtuväliseid lahendusi leidma. Direktiiv ei nõua otseselt abistamist kohtukaebuste esitamisel.</p>	
32.	<p>7. Eelnõu kohaselt paragrahvi 16 täiendatakse punktidega 2¹ ja 2² järgmises sõnastuses:</p> <p>„2¹) osaleb menetluses, mille eesmärgiks on käesolevas seaduses või soolise võrdõiguslikkuse seaduses sätestatud keelu või kohustuse rikkumine, tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 218, halduskohtumenetluse seadustiku § 32, haldusmenetluse seaduse § 13 ja töövaidluse lahendamise seaduse § 17 kohaselt isiku, kes leiab, et teda on diskrimineeritud, esindajana või tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 228 kohaselt nõustajana, halduskohtumenetluse seadustiku § 24 kohaselt kaasatud haldusorganina või haldusmenetluse seaduse § 11 lõike 2 kohaselt muu organina selle isiku toetuseks;</p> <p>2²) annab tsiviil- või halduskohtumenetluses, mille eesmärgiks on käesolevas seaduses või soolise võrdõiguslikkuse seaduses sätestatud keelu või kohustuse rikkumine, tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 293 kohaselt eksperdina arvamuse;“</p> <p>Ettepanek: Voliniku roll võiks piirduda nii tsiviil- kui haldusmenetluses nõustaja rolliga ning vajadusel saaks ta anda eksperdina arvamuse.</p> <p>Põhjendus: Direktiivide kohaselt tuleb riikidel valida vähemalt üks kolmest variantist, mille seas on ka õigus osaleda kohtumenetluses ühe või mitme ohvri toetuseks. Ohvri toetamine ei pea tähendama osalemist kohtumenetluses esindaja, kaasatud haldusorgani või muu organina. Eesti võiks direktiivi üle võtmisel lähtuda miinimumnõuetest.</p>	<p>Mittearvestatud. Voliniku piiratud ressursse arvestades on oluline, et volinik saaks valida kõigi menetlusseadustike kohaselt võimalike rollide vahel ning otsustada, millises rollis igal konkreetsel juhul toetamine kõige asjakohasem ja ressursitõhusam (st vähimate ressursidega suurimat kasu toov) on.</p>
33.	<p>8. Eelnõu kohaselt paragrahvi 16 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:</p>	<p>Mittearvestatud. Nii edendamise toetamine eksperdinõu ja ettepanekute kaudu kui ka ise</p>

	<p>„3) annab arvamusi võimaliku diskrimineerimise asetleidmise või edendamiskohustuse rikkumise kohta isikute avalduste alusel või talle laekunud teabe põhjal omal algatusel (edaspidi arvamus);“</p> <p>Ettepanek: Säilitada praegune seaduse sõnastus ehk jätta välja sõnad „või edendamiskohustuse rikkumise“.</p> <p>Põhjendus: Praegu piirdub arvamuse andmine ainult diskrimineerimise asetleidmise juhtudega ja selliselt võiks see ka jääda. Voliniku institutsioon peaks ka edaspidi jääma kaitsma diskrimineeritud isikute õigusi, nagu see on olnud seni, ja mitte saama juurde kohustusi ja õigusi ühiskonna aktiivseks ideoloogiliseks ümberkujundamiseks. Direktiivid seda ei nõua.</p>	<p>meetmete tarvitusele võtmine võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks on olnud voliniku ülesanneteks alates VõrdKS vastuvõtmisest. Täiendus toetab ka direktiivide artiklis 5 võrdõigusasutustele ettenähtud edendamispädevuse rakendamist, aidates kaasa võrdsuslõime ja erimeetmete laiemale ja asjatundlikumale kasutuselevõtule ning seeläbi seadusega juba kohustatud osapoolte tõhusamale tegutsemisele diskrimineerimise struktuursete aspektidega.</p>
34.	<p>9. Eelnõu kohaselt paragrahvi 16 punkt 9 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:</p> <p>„9) võtab tarvitusele meetmeid diskrimineerimise ennetamiseks ning võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks, arvestades seejuures põimdiskrimineerimisest tulenevaid erilisi ebasoodsaid olukordi;“</p> <p>Ettepanek: Jätta see säte eelnõust välja ja säilitada olemasolev sõnastus.</p> <p>Põhjendus: Kehtivas seaduses toodud kohustusele lisatakse põimdiskrimineerimise arvestamise nõue, mille sisu on aga ebaselge. Selline aktivism võib kohustatud isikutele ja kogu ühiskonnale kaasa tuua ettenägematuid tagajärgi, mille mõjusid ei ole seletuskirjas hinnatud. Direktiivid seda ei nõua.</p>	<p>Mittearvestatud. Direktiivide artikli 5 lõike 2 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et võrdõigusasutusel oleks volitus võtta ennetamise ja edendamise meetmeid ja et nende tegevuste läbiviimisel võiksid võrdõigusasutused võtta arvesse ka spetsiifilisi ebasoodsaid olukordi, mis tulenevad interseksionaalsest diskrimineerimisest (eelnõus kasutatakse vastena põimdiskrimineerimise terminit).</p>
35.	<p>10. Eelnõu kohaselt paragrahvi 16 tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega</p> <p>2 järgmises sõnastuses:</p> <p>„(2) Vabariigi Valitsus, valitsusasutus ja kohaliku omavalitsuse üksus ning selle asutus teavitavad voliniku nõudmisel teda hiljemalt kolme kuu möödumisel käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 5 alusel tehtud ettepaneku või sama lõike</p>	<p>Mittearvestatud. Eelnõu kohaselt peab volinikku ettepaneku või soovitusel arvesse võtmisest eraldi teavitama vaid juhul, kui volinik seda nõuab. See võib olla vajalik ettepanekute ja soovitusete puhul, mille volinik on teinud väljaspool tavapärasest õigusloome- või strateegilise arengudokumendi loomise protsessi. Kui volinik saab piisava tagasiside ettepanekule või soovitusel</p>

	<p>punkti 5¹ alusel antud soovitus saamisest sellest, kuidas ettepanekut või soovitust on arvesse võetud, ja teevad selle teabe avalikult kättesaadavaks.</p> <p>Ettepanek: Jätta see säte eelnõust välja.</p> <p>Põhjendus: Säte puudutab voliniku ettepanekuid ja soovitusi riigi- ja KOV asutuste õigusaktide ja arengudokumentide kohta, mida tavapäraselt esitatakse eelnõude kooskõlastamise käigus või saadetakse ametliku kirjana, millele vastamine on riigi reguleeritud. Kõik kooskõlastusringile saabunud ettepanekud ja soovitused koondatakse ühtsesse tabelisse. Ei ole kuidagi põhjendatud tõsta volinikku teiste riiklike institutsioonide ja asutuste, sh õiguskantsleri kõrval eriliselt esile ja panna riigi- ja KOV asutustele lisakohustusi voliniku ettepanekutele ja soovitustele eraldi vastamiseks. Ka direktiivid seda otseselt ei nõua.</p>	<p>tavapärase poliitikakujundamise protsessi käigus, ei ole tal ka põhjust eraldi teavitamist nõuda.</p>
36.	<p>11. Eelnõu kohaselt paragrahvi 17 lõiget 3 täiendatakse pärast sõna „diskrimineerimisele“ sõnadega „või edendamiskohustuse rikkumisele“</p> <p>Ettepanek: jätta muudatus eelnõust välja Põhjendus: volinik peaks piirduma diskrimineeritud isikute õiguste kaitsega, nagu see on olnud siiani.</p>	<p>Mittearvestatud. Täiendus toetab direktiivide artiklis 5 võrdõigusasutustele ettenähtud edendamispädevuse rakendamist, aidates kaasa võrdsuslõime ja erimeetmete laiemale ja asjatundlikumale kasutuselevõtule ning seeläbi seadusega juba kohustatud osapoolte tõhusamale tegutsemisele diskrimineerimise struktuursete aspektidega. Ning kuigi seni ei ole volinikul olnud otsest ülesannet anda arvamusi ka edendamiskohustuse rikkumise kohta, on tal kehtiva VõrdKS § 16 p 1 kohaselt ka seni olnud ülesanne jälgida VõrdKS ja SoVS nõuete täitmist ning nõustada ja teavitada Vabariigi Valitsust ja valitsusasutusi ning kohaliku omavalitsuse üksuste asutusi nende seaduste rakendamise küsimuses.</p>
37.	<p>12. Eelnõu kohaselt täiendatakse paragrahvi 17 lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:</p>	<p>Mittearvestatud. Täiendus toetab direktiivide artiklis 5 võrdõigusasutustele ettenähtud edendamispädevuse rakendamist, aidates kaasa</p>

	<p>„(3¹) Arvamuse andmise menetluse käigus võib volinik anda avalduse aluseks olevas olukorras võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise või edendamiskohustuse täitmise eest vastutavale isikule informatsiooni arvamuse taotleja kirjaliku nõusolekuta üksnes avalduse sisu kohta ja viisil, mis ei võimalda tuvastada arvamuse taotleja isikut.“</p> <p>Ettepanek: jätta välja sõnad “või edendamiskohustuse täitmise”</p> <p>Põhjendus: volinik peaks piirduma diskrimineeritud isikute õiguste kaitsega, nagu see on olnud siiani.</p>	<p>võrdsuslõime ja erimeetmete laiemale ja asjatundlikumale kasutuselevõtule ning seeläbi seadusega juba kohustatud osapoolte tõhusamale tegutsemisele diskrimineerimise struktuursete aspektidega.</p>
38.	<p>13. Eelnõu kohaselt paragrahvi 17 lõiked 4–6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:</p> <p>„(4) Arvamuse andmiseks on volinikul õigus saada teavet kõikidelt isikutelt, kellel võib olla diskrimineerimisjuhtumi asjaolude või edendamiskohustuse võimaliku rikkumise kohta vajalikku 5 informatsiooni. Volinikul on õigus nõuda kirjalikke seletusi võimaliku diskrimineerimise asjaolude kohta ja dokumentide või nende koopiade esitamist tema määratud mõistliku tähtaja jooksul, samuti teha asjaolude väljaselgitamiseks kohapealseid vaatlusi, kuulata ära asja kohta teavet omavaid isikuid, teha järelepärimisi riiklikes registrites ning teha teabe saamiseks koostööd järelevalve- ja muude asutustega. Teavet on õigus saada ka töötajale arvatud, makstud või maksmisele kuuluva tasu, tasustamise tingimuste ja muude hüvede kohta.</p> <p>(6) Omal algatusel antud arvamuse puhul või arvamuse taotleja kirjalikul nõusolekul edastab volinik arvamuse isikule, kes vastutab võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise või edendamiskohustuse täitmise eest arvamuse aluseks olevas olukorras.“</p> <p>Ettepanek: jätta lõikest 4 välja sõnad “või edendamiskohustuse võimaliku rikkumise” ja lõikest 6 sõnad “või edendamiskohustuse täitmise”.</p>	<p>Mittearvestatud. Täiendus toetab direktiivide artiklis 5 võrdõigusasutustele ettenähtud edendamispädevuse rakendamist, aidates kaasa võrdsuslõime ja erimeetmete laiemale ja asjatundlikumale kasutuselevõtule ning seeläbi seadusega juba kohustatud osapoolte tõhusamale tegutsemisele diskrimineerimise struktuursete aspektidega.</p>

	Põhjendus: volinik peaks piirduma diskrimineeritud isikute õiguste kaitsega, nagu see on olnud siiani.	
39.	<p>14. Eelnõu kohaselt paragrahvi 17 täiendatakse lõigetega 7 ja 8 järgmises sõnastuses:</p> <p>„(7) Kui see on asjakohane, esitab volinik koos arvamusega ettepanekud rikkumise heastamiseks ja edasiste rikkumiste ennetamiseks. Isik, kes vastutab võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise või edendamiskohustuse täitmise eest arvamuse aluseks olevas olukorras, peab kolme kuu jooksul alates ettepanekute saamisest andma volinikule teavet nende täitmise kohta.</p> <p>Ettepanek: jätta välja sõnad “või edendamiskohustuse täitmise”</p> <p>Põhjendus: volinik peaks piirduma diskrimineeritud isikute õiguste kaitsega, nagu see on olnud siiani.</p>	Mittearvestatud. Täiendus toetab direktiivide artiklis 5 võrdõigusasutustele ettenähtud edendamispädevuse rakendamist, aidates kaasa võrdsuslõime ja erimeetmete laiemale ja asjatundlikumale kasutuselevõtule ning seeläbi seadusega juba kohustatud osapoolte tõhusamale tegutsemisele diskrimineerimise struktuursete aspektidega.
40.	Loodame, et saate meie ettepanekuid arvesse võtta eelnõu lõppversiooni kujundamisel.	Teadmiseks võetud.
Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus		
41.	<p>ENUT toetab ja tervitab kõnealust seaduseelnõu ning leiab, et tegemist on vajaliku edasiminekinga võrdsuse edendamist käsitlevates Eestis õigusaktides. Eelkõige tervitame soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku (edaspidi võrdõigusvolinik või volinik) ülesannete ja sekkumisvormide mitmekesisust.</p> <p>Diskrimineerimisohvri kohtus esindamise õiguse andmist volinikule on võrdõiguslikkuse eest seisvad huvikaitseorganisatsioonid oodanud kaua.</p> <p>Olukorras, kus Eestis on vähe kohtuasju, mis puudutavad SoVS-i ja VõrdKS-i tõlgendamist ja rakendamist², on hädavajalik, et võrdõigusvolinik võtab</p>	Teadmiseks võetud.

² Sepper, M.-L (2024), Soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse rakendamine. Kohtute ja võrdõigusvoliniku praktika analüüs. Veebis kättesaadav: <https://www.praxis.ee/uploads/2025/01/SoVS%20ja%20V%C3%B5rdKS%20rakendamise%20anal%C3%BC%C3%BCs.pdf>.

	<p>diskrimineerimise ohvrite abistamisel aktiivsema rolli kas ohvri esindaja või nõustajana nagu näeb ette eelnõu § 1 punkt 10.</p> <p>Väga vajalikud on ka muudatused, mille eesmärk on tagada võrdõigusvoliniku sõltumatus ning see, et volinikuks nimetatakse valdkonna tunnustatud ekspert. Toetame sätteid, mis kirjutavad voliniku kandidaadile ette kõrgemad erialased nõudmised ning annavad voliniku ametisse nimetamise õiguse Vabariigi Valitsusele.</p> <p>Kauaoodatud lisandus VõrdKS-i on ka põimdiskrimineerimise mõiste, mis võtab arvesse inimese mitme karakteristikku ehk tunnusega seoses kogetud ebavõrdse kohtlemise kogemused, mis on teaduskirjanduses laialdaselt käsitletud, mida aga Eesti õigus seni ei reguleerinud.</p>	
42.	<p>Eelnõust loeme välja läbiva soovi, et võrdõigusvolinikul oleks rohkem ülesandeid ja õigusi ning et ta teeks rohkem kui seni. Näiteks uus on see, et volinik peab iga nelja aasta kohta avaldama aruande ja soovitused soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise ja struktuursete probleemide kohta. Uudne on ka see, et volinik peab koostama nelja-aastase tööprogrammi ning tal on võimalus läbi viia siduva arvamusega lõppev menetlus. Need lisandused VõrdKS-i on meie silmis vajalikud. Tunneme aga muret, kas voliniku ülesandeid laiendades ja talle esitatud nõudmisi tõstes lisandub ikka voliniku kantselei eelarvesse vajalik rahaline ressurss. Alates voliniku institutsiooni loomisest aastal 2005 on asutus vaevelnud alarahastuse käes. Sellele probleemile, mis mõjutab nii voliniku kantselei töö efektiivsust kui ka sõltumatust, on osutanud läbi aastate mitmed Eesti huvikaitseorganisatsioonid³ ja rahvusvahelised inimõigusorganisatsioonid, nagu CEDAW komitee⁴, ECRI⁵ ja Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik⁶. Eelnõuga</p>	Selgitame. Eelnõu seletuskirjas esitatud voliniku lisaressursivajadus lähtub voliniku hinnangust.

³ Näiteks võrdse kohtlemise võrgustiku 2021. aasta ühisaruanne Eesti kolmanda üldise korralise ülevaatus (UPR) jaoks. Veebis kättesaadav: <https://humanrights.ee/app/uploads/2020/12/UPR-EST-uus.pdf>.

⁴ Committee on the Elimination of Discrimination against Women (2024, Concluding observations on the seventh periodic report of Estonia. Veebis kättesaadav: <https://docs.un.org/en/CEDAW/C/EST/CO/7>.

⁵ ECRI (2015) Report on Estonia (5th monitoring cycle), 16.06.2015. Veebis kättesaadav: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-estonia-estonian-translation-/16808b56f2>.

⁶ Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku Dunja Mijatovići raport 11.–15. juunini 2018 toimunud Eesti visiidi kohta. Veebis kättesaadav: <https://rm.coe.int/euroopa-noukogu-inimoiguste-voliniku-dunja-mijatovici-raport-11-15-juu/16808de6a3>.

	<p>Eesti õigusesse ülevõetavate direktiivide üks olulistest eesmärkidest on tagada võrdõigusasutuste sõltumatus ning tegevuseks vajalikud ressursid (vt direktiivi 2024/1499 artikkel 4 ja direktiivi 2024/1500 artikkel 4). Oleks kahetsusväärne, kui Eesti puhul tähendaks direktiivide ülevõtmine võrdõigusvolinikule lisaülesandeid ning veelgi suuremat ressursikitsikust.</p> <p>Eelnõu seletuskiri sedastab, et volinikule lisanduvad eelnõuga uued ülesanded ning selleks on ette nähtud ka „mõningane lisaressurs“. See on ebamäärane lubadus. Soovitame koostöös võrdõigusvoliniku kantseleiga täpsemalt hinnata ressursi mahtu, mida on vaja, et volinik saaks tõhusalt ja piisavas mahus täita kõiki oma seadusjärgseid ülesandeid.</p>	
43.	<p>Alljärgnevalt on esitatud VõrdKS-i paragrahvide planeeritavad muudatused, mille kohta meil on kommentaar või ettepanek.</p> <p>§ 16¹. Voliniku poole pöördumine</p> <p>(3) Volinik teavitab tema poole pöördunud isikut kümne tööpäeva jooksul pöördumise kättesaamisest arvates järgnevast:</p> <p>1) pöördumise esitaja kirjeldatud olukorda käsitlevad õigusaktid ja õiguskaitsevahendid;</p> <p>2) voliniku pädevus pöördumise aluseks olevas küsimuses, menetlustähtjad ja muud menetluslikud aspektid;</p> <p>3) pöördumisele kohaldatavad konfidentsiaalsuse ja isikuandmete kaitse reeglid;</p> <p>4) teistelt asutustelt või organisatsioonidelt psühholoogilise või muu asjakohase toetuse saamise võimalused.</p> <p>Leiame, et nii lühikese tähtaja seadmine voliniku kantseleile on liigselt koormav. Teistele asutustele, sh sadade töötajatega suurtele ministriumidele, ei ole üldjuhul kehtestatud nii lühikest tähtaega menetluslikes küsimustes. Kui soov on tagada see, et pöördumise esitajale saab lühikese aja jooksul teatavaks, et tema kaebus on kantseleis kätte saadud, piisab sellest, kui pöördujale saadetakse (e-</p>	<p>Mittearvestatud. Direktiivide artikkel 6 lg 3 punktis a on siiski ette nähtud, et ohvrite abistamiseks teavitavad võrdõigusasutused neid kõigepealt muuhulgas „õigusraamistikust, mille hulka kuulub nõustamine vastavalt ohvri konkreetsele olukorrale“. Seetõttu on asjakohane ka eelnõukohases seaduses näha ette, et info õigusaktide (ja õiguskaitsevahendite) kohta lähtuks pöördumise esitaja kirjeldatud olukorrast. Muud aspektid esialgses teavituses on üldisemad, nagu ka arvamuse avaldaja seda soovib. Esialgse teavituse tähtaeg on volinikuga eelnõu ettevalmistamise käigus läbi räägitud.</p>

	<p>kirjade puhul automaatne) kinnituskiri, milles on lühiülevaade voliniku pädevusest, menetlustähtjad, pöördumisele kohaldatavad konfidentsiaalsuse ja isikuandmete kaitse reeglid ning teistelt asutustelt või organisatsioonidelt psühholoogilise või muu asjakohase toetuse saamise võimalused. Info ei peaks olema pöördumise põhine, st see ei peaks nõudma pöördumise kohta õigusliku (eel-)analüüsi valmimist 10 tööpäeva jooksul.</p> <p>Direktiiv 2024/1499 artikkel 6 lg 2 sätestab küll sarnase nimistu nagu eelnõus, kuid ei nõua liikmesriigilt, et asutus peaks pöördujale info just 10 tööpäeva jooksul edastama. Soovitame, et kõnealuse tähtaja osas võiks ametis olev volinik ise öelda, mis oleks mõistlik tähtaeg.</p>	
44.	<p>§ 16 lg 5 Nõustamise saamiseks esitatud pöördumisele vastab volinik esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui ühe kuu möödumisel pöördumisest.</p> <p>Kui sätte mõte on see, et nõustamine peaks leidma aset ühe kuu jooksul, siis vajab sätte täpsemat sõnastamist. Praeguse sõnastuse korral on võimalik mõista, et piisab, kui nõustamise soovile vastatakse kuu jooksul kirjaga, milles pakutakse välja nõustamise aeg või küsitakse täpsustavaid küsimusi, kuid nõustamine ise ühe kuu jooksul ei toimu.</p>	Arvestatud, sõnastust täpsustatud.
45.	<p>§ 17 lg 6</p> <p>Omavalitsusel antud arvamuse puhul või arvamuse taotleja kirjalikul nõusolekul edastab volinik arvamuse isikule, kes vastutab võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise või edendamiskohustuse täitmise eest arvamuse aluseks olevas olukorras.“</p> <p>Voliniku arvamuse andmisele eelneb uurimismenetlus, mille raames küsib volinik vajadusel nii kaebuse esitajalt kui ka väidetavalt diskrimineerijalt selgitusi ja dokumente, mille abil saab volinik hinnata, kas toimunud on diskrimineerimine. Tegemist on haldusmenetlusega haldusmenetluse seaduse tähenduses. Kui konkreetne isik on voliniku arvamuse andmise menetluse pooleks, peab ta ka saama tutvuda menetluse tulemusel valmiva arvamusega, mis teda ju vahetult puudutab. Siinses lõikes on aga sätestatud, et aramus edastatakse vastustajale</p>	Mittearvestatud. Kui aramus puudutab konkreetse tuvastatava isiku olukorda, peab tema isikuandmeid sisaldava arvamuse edastamiseks olema tema nõusolek. Vt ka AKI eelnõu kohta esitatud arvamust.

	<p>vaid siis, kui arvamuse taotleja on andnud selleks kirjaliku nõusoleku. Säte võib olla sellises sõnastuses kehtiva õigusega vastuolus ja eksitav, st arvamuse taotlejal ei peaks olema õigust vetostada arvamuse edastamist vastustajale. Sätte asemel piisaks sellest, kui voliniku kantselei sisedokument, nt menetluskord vms, näeb ette, et arvamuse taotlejale selgitatakse, et kui volinik alustab menetlust arvamuse andmiseks, tähendab see ühtlasi seda, et arvamus edastatakse ka teisele menetluspoolele.</p>	
46.	<p>§ 19¹. (6) Volinik lõpetab siduva arvamuse andmise menetluse arvamust andmata, kui:</p> <p>1) pooled sõlmivad kompromissi või lepivad kokku siduva arvamuse taotlemisest loobumises;</p> <p>2) pool ei osale menetluses või teavitab volinikku siduva arvamuse taotlemisest loobumisest.</p> <p>Tervitame plaani anda volinikule õigus viia läbi siduva arvamusega menetlus, kui pooled seda taotlevad. Leiame aga, et seadus ei peaks võimaldama pooltel oma taotlusest taganeda. Arvestades, et õiguskantsleri puhul on perioodil 2004. a kuni märts 2025 viidud vaid ühel korral⁷ lõpuni lepitusmenetlus, mis on sarnane kavandatud voliniku siduva arvamuse menetlusele, st lepitusmenetluse regulatsioon ei ole reaalsuses rakendunud, teeme ettepaneku loobuda poolte võimalusest taganeda oma taotlusest siduva arvamuse saamiseks. Kui eelnõu koostaja leiab, et loobumise võimalus peaks seaduses sisalduma, on võimalik alternatiivselt ka täpsustada, millise menetlusliku etapini on võimalik taotlusest taganeda (nt menetluse algetapis).</p>	<p>Mittearvestatud. Kuna voliniku siduva arvamuse täitmine on pooltele õiguslikult kohustuslik (eelnõukohane VõrdKS § 19¹ lg 7), kuid jõustamismehhanismiga eeldab siiski vaidluspoolte heas tahtes tegutsemist, peab pooltele jääma võimalus oma algsest nõusolekust kuni siduva arvamuse andmiseni loobuda. Samas jääb poolele, kes siiski soovib voliniku arvamust vaidlusalases küsimuses saada, võimalus pöörduda voliniku poole nõ tavalise arvamuse saamiseks VõrdKS § 17 alusel.</p>
47.	<p>Kollektiivsete huvide kaitse</p> <p>Seletuskirjas on sedastatud, et volinik on avaldanud soovi saada õiguse pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga kohtusse diskrimineeritud isikute kollektiivseid huve</p>	<p>Mittearvestatud. Direktiivi ülevõtmisel on liikmesriikidele jäetud valik, milliseid õiguseid talle kohtumenetluses osalemiseks anda. Eelnõukohaste muudatustega laieneksid voliniku</p>

⁷ Sepper, M.-L (2025), Country report. Transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78. Estonia. European network of legal experts in gender equality and non-discrimination. Veebis kättesaadav: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/6396-estonia-country-report-non-discrimination-2025>.

<p>kahjustava tegevuse lõpetamiseks, sellisest tegevusest hoidumiseks ning tehtud kahju hüvitamiseks. Toetame voliniku sellist ettepanekut.</p> <p>Euroopa soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise õigusekspertide võrgustik on soovitanud soolise võrdsuse valdkonnas strateegilise hagelemise võimaldamiseks <i>actio popularis</i> tüüpi nõudeõigust ja kollektiivset huvide kaitset.⁸ Sama võrgustik on teisel selgitanud, et <i>actio popularis</i> on väga kasulik vahend, mis lubab asutustel tegutseda enda nimel avalikkuse huvides ilma et kindlaks oleks tehtud konkreetne ohver, keda esindada. EL-is on 2024. aasta detsembri seisuga kollektiivse esindushagi esitamise võimalus diskrimineerimise asjades lubatud 15 liikmesriigis: Austrias, Belgias, Bulgaarias, Hispaanias, Horvaatias, Itaalias, Luksemburgis, Madalmaades, Maltal, Portugalis, Prantsusmaal, Rumeenias, Saksamaal, Slovakkias ja Ungaris.⁹</p> <p>Võrdõigusasutuste Euroopa Võrgustik Equinet on koostanud ülevaate võrdõigusasutustest, kes kasutavad oma töös <i>actio popularis</i> ning leidnud, et on terve rida elulisi situatioone, milles diskrimineerimise vastu saab tulemuslikult astuda just <i>actio popularis</i> abil, näiteks diskrimineerivate töökuulutuste või värbamise kohta tehtud diskrimineerivate väljaütlemiste, samuti diskrimineerivate algoritmide puhul.¹⁰</p> <p>Lisaks seletuskirjas toodud ülevaatele viitame käesoleva aasta 1. jaanuaril jõustunud tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatustele, eelkõige 49¹. peatükile „Kollektiivsed esindushagid“, mille järgi on kollektiivse esindushagi menetlust võimalik kasutada juhtudel, kus ettevõtjapoolne õigusnormide rikkumine on kahjustanud või võib kahjustada võlaõigusseaduse tähenduses tarbijate või isikuandmete kaitse seaduse tähenduses andmesubjektide kollektiivseid huve.</p>	<p>õigused juba kolmest võimalikust kahe võrra, mis praegusega võrreldes on märkimisväärne muutus. Volinikule lisaks kollektiivsete huvide kaitseks kohtusse pöördumise õiguse andmine eeldab põhjalikumat analüüsi, sh seepärast, et taoliste hagide esitamise võimalus on Eesti õiguses jätkuvalt väga piiratud, vähesed loodud võimalused tulenevad EL õiguse nõuetest (st sellise võimaluse loomine on EL õiguse kohaselt neil juhtudel olnud kohustuslik) ning praktika puudub. Seetõttu jäetakse taolise võimaluse loomine kaalumiseks tulevikus.</p>
--	---

⁸ Guerrero, M. (2020). Strategic litigation in EU gender equality law. European network of legal experts in gender equality and non-discrimination, lk 106. Kättesaadav veebis: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5123-strategic-litigation-in-eu-gender-equality-law-pdf-1-19-mb>.

⁹ Chopin, I. ja Germaine, C. (2024). A comparative analysis of non-discrimination law in Europe 2024. European network of legal experts in gender equality and non-discrimination, lk 103. Kättesaadav veebis: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/6276-a-comparative-analysis-of-non-discrimination-law-in-europe-2024>.

¹⁰ Equality Law in Practice Working Group (2022). Equality Bodies working on cases without an identifiable victim: Actio popularis. Equinet. Kättesaadav veebis: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2023/04/Action-Popularis-Discussion-Paper_Final.pdf.

48.	<p>§ 2. Avaliku teenistuse seaduse muutmine</p> <p>Teeme ettepaneku lisada avaliku teenistuse seadusesse säte, mis peataks võrdõigusvoliniku ametiaja kulgemise ajaks, kui ta viibib emapuhkusel, isapuhkusel, lapsendajapuhkusel või vanemapuhkusel sarnaselt ATS § 23 lõikega 4, mis annab sellise töö ja pereelu ühitamise garantii riigisekretärile, ministeeriumi kantslerile, asekanclerile, Riigikantselei direktorile ja valitsusasutuse juhile.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Kuna eelnõukohase seadusega tunnistatakse voliniku ametiaja säte avaliku teenistuse seaduses (§ 23 lg 2 p 6) kehtetuks, ei ole ettepaneku arvestamiseks ATSi muutmise enam asjakohane. Vastav täiendus tehakse VõrdKSi (§ 15¹ lg 5).</p>
Eesti Puuetega Inimeste Koda		
	Saadetud ühisarvamus võrdse kohtlemise võrgustiku raames (vt all).	
Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon		
49.	<p>Edastasite Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile (EVEA) arvamuse avaldamiseks võrdse kohtlemise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Tegemist on miinimumnõudeid sätestavate EL direktiivide üle võtmisega Eesti õigusesse. Direktiivide kohaselt võivad liikmesriigid kehtestada või säilitada ka sätteid, mis on soodsamad kui käesolevas direktiivis sätestatud miinimumnõuded. EVEA hinnangul puudub vajadus selliste sätete kehtestamiseks. Alljärgnevalt juhime tähelepanu mõnede eelnõu probleemidele ja esitame oma seisukohad.</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>
50.	<p>1. Eelnõu kohaselt loetakse diskrimineerimiseks ka põimdiskrimineerimine.</p> <p>Põimdiskrimineerimine on diskrimineerimise erivorm, mille puhul isikut koheldakse halvemini või ta on ebasoodsamas olukorras kahe või enama võrdse kohtlemise seaduses nimetatud või soolise võrdõiguslikkuse seadusega kaitstud tunnuse tõttu ja nende tunnuste mõju isiku kohtlemisele või olukorrale on omavahel eraldamatult põimunud. EVEA arvates ei ole vaja sätestada eraldiseisva diskrimineerimise liigina sellist kokku põimitud diskrimineerimist. Mõlemat diskrimineerimist reguleerivat seadust saab kohaldada samaaegselt ja uue mõiste sissetoomine pigem vähendab õigusselgust.</p>	<p>Mittearvestatud. VõrdKS § 3 lõiked 2-4 võimaldavad diskrimineerimist tuvastada vaid ühe või teise konkreetse, VõrdKS § 1 lõikes 1 nimetatud tunnusega seoses. Sarnane regulatsioon on SoVSis. Selline regulatsioon võimaldab küll tuvastada diskrimineerimise samaaegselt ka mitme eri tunnuse alusel, kuid ei võimalda tuvastada diskrimineerimist olukorras, kus toimunud ei saa pidada diskrimineerimiseks ühe või teise tunnuse alusel eraldiseisvalt, kuid</p>

		<p>see on leidnud aset kahe või enama tunnuse koosmõju tõttu. Näiteks, kui töökohas kehtestatakse nägu katvate rõivaste kandmise keeld, siis on sellisel keelul eelkõige negatiivne mõju konservatiivsematest kogukondadest mosleminaiste selles organisatsioonis töötamise võimalustele (st soo ja usuliste veendumuste kombineerumine), samas kui eraldi ei oleks võimalik tuvastada ei soo ega usuliste veendumuste tõttu diskrimineerimist, kuna teistele naistele ega moslemi meestele sellisel keelul samasugust negatiivset mõju ei oleks.</p> <p>Termini tähendust ja selle Eesti õigusesse toomise vajadust on pikemalt selgitatud eelnõu seletuskirjas.</p> <p>Põimdiskrimineerimise termin ja definitsioon on direktiivide ülevõtmise kontekstis vajalik seoses volinikule direktiivide artikli 5 lõike 2 alusel pandava kohustusega võtta asjakohastel juhtudel arvesse põimdiskrimineerimisest tulenevaid spetsiifilisi ebasoodsaid olukordi (eelnõukohane VõrdKS § 16 lg 1 p 9).</p>
51.	<p>2. Eelnõus sätestatakse, et voliniku ja tema kantselei eelarve määramisel lähtutakse vajadusest tagada voliniku institutsiooni iseseisvus ning eelarve stabiilsus ja piisavus kõigi tema pädevuses olevate ülesannete tulemuslikuks täitmiseks. Eesti seadustes ei ole kombeks selliseid deklaratsioone sätestada. Piisab sellest, et seaduse kohaselt on volinik sõltumatu ja erapooletu asjatundja, kes tegutseb iseseisvalt.</p>	<p>Mittearvestatud. Direktiivide artikkel 3 kohaselt peavad liikmesriigid võtma meetmeid tagamaks, et võrdõigusasutused on sõltumatud ja vabad välisest mõjust. Direktiivide artikkel 4 kohustab liikmesriike tagama, et igal võrdõigusasutusel oleksid piisav inim- ja rahaline ressurss ning tehnilised vahendid kõigi oma ülesannete tõhusaks täitmiseks ja pädevuse tõhusaks kasutamiseks kõigi võrdse kohtlemise</p>

		<p>direktiivides reguleeritud tunnuste ja valdkondade puhul. Direktiivide põhjenduspunktides (2024/1499 – pp 22, 2024/1500 – pp 21) rõhutatakse ka rahaliste vahendite stabiilsuse olulisust.</p>
52.	<p>3. Seadusesse kavatsetakse lisada säte, mille järgi korraldab konkursi valdkonna eest vastutava ministri moodustatud voliniku valimise komisjon. Voliniku valimise komisjoni koosseisust vähemalt poole moodustavad võrdse kohtlemise või soolise võrdõiguslikkuse valdkonna eksperdid ja selliste kodanikuühenduste esindajad, millel on põhikirjalisest eesmärgist tulenev huvi võidelda diskrimineerimise vastu ning toetada võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamist. Siin on probleemiks, et ühelt poolt on kodanikuühendused defineerimata õigusmõiste, millel on liiga lai ulatus ja teiselt poolt on lähtumine põhikirjalisest eesmärgist liiga erapoolik või suisa ideoloogiline. Kindlasti peaksid sinna komisjoni kuuluma mõned üleriigiliste ettevõtlusorganisatsioonide esindajad, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate esindaja.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Kodanikuühenduse termin asendatud eelnõus vabauhenduse terminiga, mida kasutatakse nii Sidusa Eesti arengukava 2030-s kui vastava esindusorganisatsiooni (Vabauhenduste Liit) nimes. Vabauhenduste Liit defineerib vabauhendust kui mittetulundusühendust, mille tegevus ja administratsioon on avalikust võimust ja äriettevõtetest sõltumatud. Vabauhenduste hulka kuuluvad seltsingud, mittetulundusühingud, sihtasutused ja nende katusorganisatsioonid juhul, kui nad pole asutatud avaliku võimu või äriettevõtte poolt selleks, et täita nende poolt määratletud ülesannet. Diskrimineerimine on nii põhiseaduse kui soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seadusega keelatud, võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamine vastavate seadustega sätestatud kohustused. Seetõttu on asjakohatu nimetada taolisi põhikirjalisi eesmärke erapoolikuks või ideoloogiliseks. Viidatud organisatsioonides tegutsevad valdkondlikud eksperdid ja/või on tegemist nende ühiskonnarühmade esindus- ja huvikaitseorganisatsioonidega, kelle õiguste kaitsel volinik tegutseb. Seetõttu on asjakohane, et taolised ühendused osalevad ka voliniku</p>

		valimisel. Ettevõtlusorganisatsioonide esindajate kaasamise eesmärk ja põhjendus voliniku valiku protsessi jääb märkusest ebaselgeks.
53.	4. Volinikule seatakse eelnõus kõrghariduse omamise nõue. EVEA hinnangul on voliniku ülesannete nõuetekohaseks täitmiseks oluline, et isik oleks omandanud magistrikraadi õiguse õppesuunal.	Arvestatud osaliselt. Sätet on täiendatud selliselt, et volinikul peab olema vähemalt magistrikraad. Õigusteaduse magistrikraadi nõue oleks põhjendamatult kitsendav – mitmetel volinikuna tegutsenutel ei ole olnud akadeemilist õigusosalast kõrgharidust. Piisav on, kui vajalikud erialased teadmised ja oskused on tagatud voliniku kantselei koosseisus.
54.	5. Eelnõu kohaselt nõustab ja abistab volinik isikuid haldus- või kohtumenetluses diskrimineerimist käsitlevate kaebuste esitamisel, samuti osaleb menetluses isiku, kes leiab, et teda on diskrimineeritud, esindajana. Eelnõust ei selgu, kas need ülesanded on voliniku õigus või kohustus. Kohustuse korral katab esindusõigus ka nõustamise ja abistamise kaebuste esitamisel. Kui aga on tegemist voliniku kaalutusõigusega, siis on eelnõus sätestamata kriteeriumid, millistel juhtudel on volinikul võimalik keelduda isiku esindamisest haldus- või kohtumenetluses ning piirduda ainult nõustamise ja abistamisega kaebuste esitamisel. Ka ei selgu eelnõust üheselt, kas volinik peab neid ülesandeid täitma isiklikult. Seaduses on ainult sõnastatud, et volinikku teenindab kantselei. Kindlasti ei ole korrektne selline õiguslik lahendus, mille kohaselt ilma õigusteaduse magistrikraadita volinikult nõutakse isikute esindamist kohtus. Kohtumenetluse reeglitest tulenevalt saab ta seda ülesannet täita ainult kasutades volitatud isikut, kes omab õigusosalast magistrikraadi.	Selgitame. VõrdKS §-s 16 on sätestatud voliniku pädevus, st loetletud tema kui institutsiooni võimupiiresse jäävad tegevused. Esindamispädevuse kasutamise kohta on seletuskirjas märgitud, et menetluses esindajana osalemise vajalikkuse üle otsustab volinik, lähtudes näiteks sarnaste juhtumite arvukusest, juhtumi raskusest ja/või õigusliku selguse väljaselgitamise vajadusest mingis küsimuses. Voliniku kui institutsiooni pädevuses olevaid ülesandeid täidab volinik teda teenindava kantselei kaasabil. Nagu seletuskirjas selgitatud, võib TsMS § 218 lg 1 punkti 2 (sarnane HKMS § 32 lg 1 p 2) alusel lepinguliseks esindajaks olla volinik, kui tal on nõutav õiguslane kvalifikatsioon, või vastavat haridusnõuet täitev kantselei ametnik. Samuti võib volinikule antud esindusõiguse vajaduse korral edasi anda

		advokaadile (TsMS § 222 lg 1 p 9, TsMS § 218 lg 1 p 1).
55.	<p>6. Seadust täiendatakse uue ülesandega, mille kohaselt annab volinik lisaks võimaliku diskrimineerimise asetleidmise kohta arvamusi ka võrdse kohtlemise edendamiskohustuse rikkumise kohta. Kehtiva seaduse järgi peab näiteks tööandja võrdse kohtlemise põhimõtte edendamisel rakendama vajalikke meetmeid, et kaitsta töötajat diskrimineerimise eest ning teavitama töötajat sobival viisil käesolevas seaduses sätestatud õigustest ja kohustustest. Haridus- ja teadusasutused, koolitust korraldavad muud asutused ja isikud arvestavad õppesisu määramisel ja õppetöö korralduses vajadust edendada võrdse kohtlemise põhimõtet. Samuti peab Iga ministerium jälgima oma valitsemisala piires käesoleva seaduse nõuete täitmist ning tegema koostööd teiste isikute ja asutustega võrdse kohtlemise põhimõtte edendamisel. Kui eelpoolnimetatud isikutel ja asutustel on suur autonoomia ja valikuvõimalus, kuidas võrdset kohtlemist edendada, siis on väga keeruline tuvastada edendamiskohustuse rikkumist. See muutuks voliniku suvaõiguseks. Samuti ei ole sellisel arvamusel praktilist tähendust erinevalt arvamusest diskrimineerimise tuvastamise kohta, mida saab kasutada tõendina erinevates vaidluste lahendamise menetlustes.</p>	<p>Selgitame. Kuigi kohustatud isikutel on teatav otsustus- ja tegutsemisruum kohustuste täitmisel, on volinikul sõltumatu eksperdi ja riikliku institutsioonina siiski seaduse kohane pädevus hinnata, kas ja kuidas (sh kas seaduse eesmärki ja nõudeid silmas pidades) neid kohustusi täidetakse. Ka kehtiva VõrdKS § 16 p 1 kohaselt jälgib volinik VõrdKS ja SoVS nõuete täitmist. Voliniku arvamusel on ka praktiline väärtus edendamiskohustuse täitmise kontrolli puhul. Nagu seletuskirjas märgitud, toetab uus pädevus direktiivide artiklis 5 võrdõigusasutustele ettenähtud edendamispädevuse rakendamist, aidates kaasa võrdsuslõime ja erimeetmete laiemale ja asjatundlikumale kasutuselevõtule ning seeläbi seadusega juba kohustatud osapoolte tõhusamale tegutsemisele diskrimineerimise struktuursete aspektidega. Sama eesmärki kannavad ka kehtiva VõrdKS § 16 punktides 5 ja 6 sätestatud ülesanded ning mitmed eelnõuga samasse lõikesse lisatavad punktid (p 1¹ ja p 5¹, samuti eelnõuga lisatav § 16 lg 2. Edendamiskohustuse täitmise seire tõhustamine suurendab eeldatavalt kohustatud isikute motivatsiooni neid kohustusi täita.</p>
56.	<p>7. Diskrimineerimisvaidluste lahendamiseks sätestatakse voliniku jaoks uus pädevus, mis võimaldab tal anda tema poole selleks ühiselt pöördunud vaidluspooltele siduva arvamuse võimaliku diskrimineerimise asetleidmise kohta.</p>	<p>Selgitame. Eelnõukohase seaduse § 19¹ lg 3 näeb ette, et siduva arvamuse andmisel koheldakse diskrimineerimisvaidluse pooli võrdsena ning</p>

	<p>Eelnõus on jäetud reguleerimata, kas sellise arvamuse andmisel kaasatakse vaidluspooli ja kuidas sellisel juhul toimub nende osalemine vastavas menetluses. Samuti puudub selgus selles osas, milline on selle siduva arvamuse õiguslik tähendus. Eelnõust ei ole võimalik aru saada, kas siduva arvamuse peaks saama esitada ka kohtutäiturile täitmiseks täitemenetluse seadustikus sätestatud korras.</p>	<p>mõlemale poolele antakse võimalus avaldada oma seisukoht. See tähendab, et arvamuse andmisel kaasatakse vaidluspooli selleks, et nad saaksid oma seisukohti avaldada. Seletuskirjas on ka eraldi märgitud, et mõlemad pooled saavad avaldusele lisada omapoolse kirjelduse vaidluse aluseks olevast olukorrast. Siduva arvamuse andmisel ei kohalda volinik ka VõrdKS ja SoVS sätteid, mis muudel juhtudel näevad ette diskrimineerimisvaidluste lahendamisel ette, et kui isik, kelle vastu on avaldus esitatud, keeldub tõendamast, et ta ei ole rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, võrdsustatakse keeldumine diskrimineerimise omaksvõtuga.</p> <p>Eelnõukohase VõrdKS § 19¹ lg 7 näeb ette, et siduv aramus on vaidluspooltele täitmiseks kohustuslik. Seletuskirjas selgitatakse, et see tähendab, et kui vaidluspooled on usaldanud diskrimineerimise asetleidmise tuvastamise volinikule ning volinik ei ole olnud sunnitud seaduses ettenähtud tingimuste täitumise tõttu menetlust arvamust andmata lõpetama (nii pooltel ühiselt kui kummalgi poolel on eelnõukohasest seadusest lähtuvalt mitmeid võimalusi sellist lõpetamist oma tegevusega põhjustada), tuleb pooltel voliniku hinnangut aktsepteerida. Samuti tähendab see, et kui volinik on esitanud arvamuses ettepanekud (diskrimineeriva) olukorra muutmiseks ja/või tulevaste rikkumiste ennetamiseks, peab SoVSi või VõrdKSi nõudeid rikkunud pool voliniku ettepanekutest lähtuvalt ka käituma. Võttes</p>
--	---	--

		<p>arvesse, et volinik saab siduva arvamuse anda vaid juhul, kui kumbki pool seda oma käitumisega ei takista, võib eeldada, et kohustatud pool ettepanekuid täidab. Samas nähakse lõike 7 teises lauses ette ka kohustus volinikku ettepanekute täitmisest teavitada hiljemalt ühe kuu möödumisel täitmiseks antud tähtaja möödumisest. Kui selgub, et ettepanekud on siiski täitmata ja selleks ei ole ka objektiivseid põhjuseid, võib volinik otsustada näiteks toetada diskrimineerimise ohvrit samas asjas kohtusse pöördumisel (sh esindajana).</p>
57.	<p>8. Kui volinik teeb ettepanekuid Vabariigi Valitsusele ja valitsusasutusele, samuti kohaliku omavalitsuse üksusele ning selle asutusele lisaks õigusaktide muutmisele ka õigusaktide eelnõude kohta, siis tagasiside andmine volinikule peaks käima üldises korras. Puudub mõjuv põhjus ebavõrdseks kohtlemiseks võrreldes teiste isikutega, kes samuti osalevad õigusloome protsessis ja edastavad oma arvamusi ning ettepanekuid eelnõude infosüsteemis.</p>	<p>Selgitame. Eelnõu kohaselt peab volinikku ettepaneku või soovitusel arvesse võtmisest eraldi teavitama vaid juhul, kui volinik seda nõuab. See võib olla vajalik ettepanekute ja soovitusel puhul, mille volinik on teinud väljaspool tavapärasel õigusloome- või strateegilisel arengudokumendi loomise protsessi. Kui volinik saab piisava tagasiside ettepanekule või soovitusel tavapärasel poliitikakujundamise protsessi käigus, ei ole tal ka põhjust eraldi teavitamist nõuda.</p>
Feministeerium		
	Saadetud ühisarvamus võrdse kohtlemise võrgustiku raames (vt all).	
Haridus- ja Teadusministeerium		

58.	<p>Esitasite kooskõlastamiseks ja arvamuse andmiseks võrdse kohtlemise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu.</p> <p>Haridus- ja Teadusministeerium kooskõlastab eelnõu järgmise märkusega.</p> <p>Eelnõu paragrahvi 15¹ lõikes 3 sätestatakse volinikuna tegutsevale ja seega ka volinikuks kandideerivale isikule üldised teovõimet, kodakondsust, haridust, keeleoskust ja juhtimiskogemust puudutavad nõuded ning ka spetsiifilised valdkondlike teadmiste ja kogemuste nõuded. Volinikuna tegutsev isik peab paragrahvi 15¹ lõike 3 punkti 2 järgi olema omandanud kõrghariduse või sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni.</p> <p>Arvestades volinikule seadusega antud tööülesandeid palume kaaluda kuivõrd on vastavad pädevused saavutatavad bakalaureusekraadi või sellele vastava kvalifikatsiooni omandamisega. Vabariigi Valitsuse 11. juuli 2019. a määruse nr 62 „Kõrgharidusstandard” lisaga 1 on kehtestatud kõrgharidustaseme õppe õpiväljundid. Võttes arvesse voliniku tööülesannete kompleksust saavutatakse vajalikud pädevused pigem magistriõppe lõpetamisel.</p> <p>Sel põhjusel teeme ettepaneku muuta eelnõu paragrahvi 15¹ lõike 3 punkti 2, kehtestades volinikuna tegutseva isiku haridusnõudeks vähemalt riiklikult tunnustatud magistrikraadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni.</p>	Arvestatud, eelnõu vastavalt ettepanekule muudetud.
Justiits- ja Digiministeerium		
59.	<p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on saatnud Justiits- ja Digiministeeriumile kooskõlastamiseks võrdse kohtlemise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (eelnõu). Justiits- ja Digiministeerium kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega.</p> <p>1. Eelnõu § 1 p 11 (VõrdKS § 16 p 22) – sättega lisatakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku (edaspidi volinik) pädevuste loetellu tsiviil- ja</p>	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.

	<p>halduskohtumenetluses eksperdina arvamuse andmine. Märgive, et eksperdiarvamuse küsib ja ekspertiisi määrab kohus, vt tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 293, 294. Palume see seletuskirjas selgemini välja tuua, et ei jääks eksitavat muljet, justkui oleks tegemist iseseisva kohtumenetluses osalemise ja arvamuse andmise alusega, st justkui säte sisaldaks selles küsimuses kohtumenetluse normi. Eksperdiarvamuse regulatsioon asub TsMS 32. ptk-s. Menetlusõigus ei takistanud ka varem voliniku eksperdiks määramist ega volinikul tsiviilkohtumenetluses TsMS § 218 lg 1 p-le 2 vastava lepingulise esindajana või TsMS § 228 alusel nõustajana osalemist, millega eelnõu samuti tegeleb. Palume seletuskirja täiendada.</p>	
60.	<p>2. Eelnõu § 1 p 25 (VõrdKS §17 lg 4) – eelnõuga muudetakse ja sõnastatakse säte järgmiselt:</p> <p>„(4) Arvamuse andmiseks on volinikul õigus saada teavet kõikidelt isikutelt, kellel võib olla diskrimineerimisjuhtumi asjaolude või edendamiskohustuse võimaliku rikkumise kohta vajalikku informatsiooni. Volinikul on õigus nõuda kirjalikke seletusi võimaliku diskrimineerimise asjaolude kohta ja dokumentide või nende koopiade esitamist tema määratud mõistliku tähtaja jooksul, samuti teha asjaolude väljaselgitamiseks kohapealseid vaatlusi, kuulata ära asja kohta teavet omavaid isikuid, teha järelepärimisi riiklikes registrites ning teha teabe saamiseks koostööd järelevalve- ja muude asutustega. Teavet on õigus saada ka töötajale arvutatud, makstud või maksmisele kuuluva tasu, tasustamise tingimuste ja muude hüvede kohta.“</p> <p>Esitame sätte kohta kolm tähelepanekut.</p> <p>Esiteks, seletuskirjast ei nähtu, miks on vaja laiendada voliniku pädevust, andes talle õiguse teha järelepärimisi riiklikes registrites. Haldusmenetluse seadus sellist meedet ette ei näe, samuti ei tulene see otseselt ülevõetavast direktiivist. Volituste laiendamine eeldab asjakohaseid põhjendusi ja praktilist vajadust, praeguses seletuskirjas ei ole põhjendused piisavad. Kui volituse laiendamine on vajalik, palume seletuskirja täiendada.</p>	<p>Esimese tähelepanekuga seoses on seletuskirja lisatud selgitus. Riiklikes andmekogudes järelepärimiste tegemise õigus antakse volinikule eelkõige selleks, et volinik ei koormaks arvamuse aluseks olevas olukorras võrdse kohtlemise põhimõtte täitmise eest vastutavat isikut (nt töandja) selliste andmete või dokumentide küsimisega, mille isik on riigile juba andnud.</p> <p>Teise tähelepanekuga seoses märgive, et voliniku teabe saamise õigus hõlmab andmeid töötajale arvutatud, makstud või maksmisele kuuluva tasu, tasustamise tingimuste ning muude hüvede kohta ka juba kehtivas seaduses. Õigus on vajalik selleks, et volinik saaks anda arvamusi võrdse kohtlemise põhimõtte täitmise kohta töö tasustamisel (VõrdKS § 2 lg 1 p 2 ja lg 2 p 2 ning SoVS § 6 lg 2 p 3). Seletuskirja on täiendatud.</p> <p>Kolmanda tähelepanekuga seoses märgive, et eelnõu on täiendatud, lisades eelnõukohase VõrdKSi § 16 lõike 9, milles nähakse ette, et volinik säilitab nt nõustamise, arvamuse andmise</p>

	<p>Teiseks ei nähtu seletuskirjast, miks on vaja voliniku volitusi laiendada maksusaladuse osas. Ei selgu ka see, kellelt neid andmeid pärima hakatakse, kellel on kohustus neid andmeid volinikule väljastada. Palume seletuskirja täiendada ka selle kohta.</p> <p>Kolmandaks on eelnõus reguleerimata, kui kaua säilitatakse uurimise käigus saadud andmed. Seda ei reguleeri ka kehtiv VõrdKS. Palume eelnõu vastavalt täiendada.</p>	<p>ja esindamise ülesannete täitmise käigus talle antud isikuandmeid ja neid sisaldavaid dokumente nii kaua ühe aasta pärast ülesannete, mille jaoks neid andmeid vajatakse, täitmist. Tema poole pöördunud või muude asjasse puutuvate isikute huvides või avalikes huvides võib volinik isikuandmeid ja neid sisaldavaid dokumente säilitada kuni viis aastat pärast ülesande täitmist. Sättega täpsustatakse ka anonüümimise või kustutamise aeg.</p>
61.	<p>3. Eelnõu § 1 p 13 ja 35 (VõrdKS § 16 lg 3¹, § 19¹) – eelnõuga luuakse voliniku siduva arvamuse institutsioon. Eelnõust ja seletuskirjast jääb mulje, justkui voliniku arvamus oleks õiguslikult siduv ja nii on ka seletuskirjas mitmes kohas sõnaselgelt öeldud. Siiski, tegemist on pigem sellise moraalselt siduva arvamusega, arvamuse täitmise eelduseks on poolte heas usus tegutsemine. Eelnõuga ei nähta ette arvamuse täidetavaks tunnistamise regulatsiooni, arvamuse kohtus vaidlustamise võimalust ega ka täitedokumendi regulatsiooni. Seega on „siduvus“ ja „õiguslik siduvus“, millest eelnõu ja seletuskiri räägivad, eksitavad ning loodava dokumendi õiguslik tähendus on ebamäärane.</p> <p>Palume seletuskirjas uue dokumendi õiguslik tähendus selgelt välja tuua (vt nt SK lk 38). Õigusselguse kaalutlusel tasuks kaaluda ka dokumendi nimetuse muutmist.</p> <p>Eelnõu kohase VõrdKS § 19¹ lg 6 selgitustes (SK lk 27) on lause: „[...] erinevalt TsMSi alusel toimuvast vahekohtumenetlusest volinik kompromissi oma arvamusega ei kinnita.“ See lause ei ole mõistetav. Esiteks, TsMSis on reguleeritud küll vahekohtumenetluse üldised põhimõtted, aga vahekohtumenetlus toimub konkreetse vahekohtu reglemendi alusel. Teiselt poolt on TsMSis küll kompromissi regulatsioon vahekohtumenetluses, aga vahekohtu kompromissi ei kinnita, nagu SK-s viidatakse, vaid vahekohtu vormistab kompromissi vahekohtu otsusena, kui see ei ole vastuolus avaliku korra või heade kommetega, vt TsMS § 744 lg 1.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Seletuskirja parandatud ja täiendatud. Eelnõus jäädakse siiski „siduva arvamuse“ termini juurde.</p>

	<p>VõrdKS § 19¹ lg 8 selgitusi lugedes (SK lk 27) võib jääda mulje, et kohtusse pöördumise korral on siduval arvamusel ette kindlaksmääratud jõud ja soovitud tulemus on vaid vormistamise küsimus. Palume seletuskirjas selgitada, et see dokument on kohtumenetluses tõend. Kohus hindab seadusest juhindudes kõiki tõendeid igakülgset, täielikult ja objektiivselt ning oma siseveendumuse kohaselt. Ühelgi tõendil ei ole kohtu jaoks ette kindlaksmääratud jõudu, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Ühisest soovist voliniku arvamus saada ei saa järeldada kokkulepet TsMS § 232 lg 2 tähenduses.</p>	
62.	<p>4. Eelnõu § 1 p 43 (VõrKS § 23) – sätte selgituses (SK lk 29) märgitakse: „Eelnõuga lisandub võimalus pöörduda vaidluse kohtuväliseks lahendamiseks ka voliniku poole siduva (eksperdi)arvamuse saamiseks.“</p> <p>Arvestades, et eelnõu reguleerib ka seda, et voliniku tegevust reguleerivas seaduses on edaspidi alus, mis lubab tal anda tsiviilkohtumenetluses eksperdiarvamuse, seejuures ekspertiisi määramisele ja eksperdiarvamuse küsimisele kohaldatakse TsMSi, siis on viidatud seletuskirja lause eksperdiarvamuse osas eksitav. Palume seletuskirja korrigeerida.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja muudetud selliselt, et oleks üheselt arusaadav, et lauses peetakse silmas eelnõukohase seaduse § 19¹ alusel antavat siduvat arvamust.</p>
	<p>5. Eelnõu § 1 p 45 (VõrdKS § 25 lg 2) ja § 5 p 3 (SVS § 14 lg 2) – tõstatame küsimuse, nõude aegumise peatumise regulatsiooni asukohast õigussüsteemis. Üldiselt on Eestis nõuete aegumistähtjad ja nende peatumise alused reguleeritud põhjalikult ja kompaktselt tsiviilseadustiku üldosa seaduse 10. peatükis. Võiks küsida, miks on käesoleval juhul aegumise peatumise regulatsioon jäetud eriseaduste reguleerida. Samas saab seda põhjendada ilmselt asjaoluga, et nimetatud eriseadustes on juba reguleeritud aegumistähtaegasid, mistõttu on peetud mõistlikuks jätta aegumisega seonduvad lisanduvad reeglid samuti nende samade õigusaktide hooleks. Aegumise erisusi eksisteerib ka nt töölepinguseaduses ja perekonnaseaduses, nii et ei saa öelda, et oleks tegu pretsedenditute valikutega. Siiski palume kaaluda aegumise peatumine reguleerida tsiviilseadustiku üldosa seaduses (vt nt TsÜS § 167 lg 3: Aegumine peatub poolte poolt kokkulepitud ekspertiisi tegemiseni või kokkulepitud lepitusmenetluse lõpuni.). Oleme valmis koostööks sättele TsÜSis sobiva koha leidmisel.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Vastavalt ettepanekule kaaluti aegumise peatumise regulatsiooni esitamist TsÜSis. Kuna tegemist on siiski spetsiifilise, ainult diskrimineerimisvaidlusi puudutava kahju hüvitamise nõude aegumise peatumise regulatsiooniga ning aegumise enda regulatsioon nendes küsimustes on juba reguleeritud VõrdKSis ja SoVSis, otsustati ka aegumise peatumise regulatsioon õigusselguse huvides esitada siiski samades õigusaktides.</p>

63.	<p>6. Eelnõu § 5 (KVS § 13 lg 1 p 16) – eelnõuga täiendatakse korrupsioonivastase seaduse (KVS) loetelu isikutest, kes peavad esitama huvide deklaratsiooni, voliniku ning tema asetäitjanõunikuga. Märgime, et üksnes KVS § 13 lg 1 loetelu täiendamisest ei piisa, vaid üle tuleb vaadata ka teised sätted, mis seda kohustust KVS-s puudutavad. Näiteks KVS §-s 15 nähakse ette, kellel on õigus kontrollida deklaratsioone. Seega tuleb läbi mõelda ning eelnõus reguleerida, kellel on õigus voliniku ning tema asetäitja-nõuniku deklaratsioone kontrollida.</p> <p>Lisaks märgime, et huvide deklaratsioonide registri põhimääruse § 9 lg-s 2 määratakse kindlaks pädev asutus, ning selline asutus tuleb määrata ka praegusel juhul. See tähendab, et kõnealuse põhimääruse muutmise vajadus tuleb nimetada seletuskirja 8. osas ning lisada eelnõule vastava rakendusakti kavand.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõu muudetud. Viide volinikule lisatud KVS 13 lg 1 punkti 1 täiendamisenä, seeläbi kohaldub volinikule ka KVS § 15 lg 1 punkt 1. Kuna asetäitja-nõunikul puuduvad seaduse kohaselt ulatuslikud tegevuspiirangud, ei laiendata talle deklaratsiooni esitamise kohustust. Seletuskirjale lisatud vastava registri põhimääruse muutmise rakendusakti kavand, mille kohaselt täiendatakse määruse § 9 lõiget 2 punktiga 10, määrates voliniku puhul pädevaks asutuseks tema kantselei.</p>
64.	<p>7. Seletuskirja ja sellele lisatud rakendusakti kavandi kohaselt soovitakse mh lisada Vabariigi Valitsuse reglementi (reglement) nõue, mille kohaselt eelnõu või muu küsimuse, mis puudutab soolise võrdõiguslikkuse seaduses või võrdse kohtlemise seaduses sätestatud õiguseid või kohustusi või mõjutab nende täitmist, ettevalmistamisel konsulteeritakse soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikuga.</p> <p>Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul oleks selline eelkonsulteerimine igati tervitatav, kuid näeme mõningaid vastuolusid selle sätestamisega VV reglemendis.</p> <p>Esiteks ütleb reglemendi § 4 juba täna, et ministri otsustatava või Vabariigi Valitsusele esitatava küsimuse ettevalmistaja teeb aegsasti koostööd ministeeriumide ja Riigikantseleiga ning vajaduse korral teiste asjaomaste avalik-õiguslike institutsioonidega ning et eelnõu või muu küsimuse ettevalmistamisse kaasatakse asjassepuutuvad huvirühmad vastavalt kaasamise heale tavale.</p> <p>Reglemendis ei ole loetletud üksikasjalikult kõiki osapooli, keda tuleb eelnõu valmistamisse kaasata. Võrdne kohtlemine ja sooline võrdõiguslikkus on vaid üks näide horisontaalsetest valdkondadest, mida tuleb ministri ja Vabariigi Valitsuse otsuste ja eelnõude ettevalmistamisel arvesse võtta. Seetõttu näeme, et suunis</p>	<p>Mittearvestatud. Õigusaktide muutmise kohta mh Vabariigi Valitsusele ja valitsusasutustele ettepanekute tegemist on voliniku pädevuses juba kehtiva seaduse kohaselt (VõrdKS § 16 p 5). Voliniku ülesanne on ka nõustada ja teavitada mh Vabariigi Valitsust ja valitsusasutusi VõrdKS ja SoVS rakendamist käsitlevates küsimustes (§ 16 p 6). Samuti on kehtivas Vabariigi Valitsuse reglemendis JDMi viidatud regulatsioon. Samas praktikas vajalikku konsulteerimist ettevalmistaja algatusel nii mõnigi kord ei toimu ning volinik peab ennast omaalgatuslikult protsessidesse kaasama, kui ta neist teadlikuks saab. Selline praktika ei taga voliniku ülesannete ja tema tegevuse eesmärkide tõhusat täitmist. Oleme seisukohal, et olukorda ei parandaks piisavalt ka kaasamise heas tavas antud suunis. Juhime tähelepanu ka sellele, et direktiivide artikkel 15 kohaselt peavad liikmesriigid</p>

	<p>kaasata asjakohasel juhul volinikku sobitaks paremini kaasamise hea tava dokumenti.</p> <p>Lisaks ütleb VV reglement § 6 lg 4, et eelnõu kooskõlastamisel kontrollib asjaomane ministeerium muu hulgas ka oma valitsemisalasse kuuluvas osas eelnõu või muu küsimuse ettevalmistamisel tehtud mõjude hindamist. See eeldab mh ka seda, et eelnõu ettevalmistamisel võib eelnõu ettevalmistaja asjaomase ministeeriumidega konsulteerida ning paluda nõu teatud valdkonna mõju hindamisel. Hetkel toimiva süsteemi kohaselt vastutab soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise teemade eest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) ning täna MKM praktikas ka kujundab nende teemade mõju hindamise süsteemi ja vajadusel nõustab teisi ministeeriume nendes küsimustes. Eelnõu seletuskirjast ei selgu, kuidas eelnõuga soovitud uue korra järgi kujuneks vastutusvaldkonnad ning mis roll jääks MKM ametnikele. Seega näeme selles küsimuses teatud dubleerimist.</p> <p>Samuti märgime, et Justiits- ja Digiministeeriumil on kavas muuta hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas mõjuhindamise nõudeid ja sellega seoses uuendada ka mõjude hindamise metoodikat. Selle raames soovime rohkem rõhku pöörata horisontaalsete teemade mõju hindamisele, sh soolisele võrdõiguslikkusele ja võrdsele kohtlemisele. Kõik ettepanekud, kuidas tagada eelnõude mõju hindamisel võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse arvestamist, on teretulnud.</p>	<p>kehtestama menetlused tagamaks, et valitsus ja asjaomased riigiasutused konsulteerivad võrdõigusasutustega direktiividest 79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ, 2004/113/EÜ 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL tulenevate õiguste ja kohustustega seotud õigusaktide, poliitikate, menetluste ja programmide küsimuses. Nimetatud direktiivid on Eesti õigusesse üle võetud VõrdKS-i ja SoVSiga. Leiame, et nõutava menetluse kehtestamiseks on sobivaim viis VV reglemendi täiendamine rakendusakti kavandis pakutud kujul.</p>
65.	8. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste ja keelemärkustega ning märkustega eelnõu mõju kohta.	Arvestatud.
66.	9. Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiits- ja Digiministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.	Arvestatud.

Rahandusministeerium		
67.	<p>Rahandusministeerium kooskõlastab võrdse kohtlemise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu järgmiste märkustega.</p> <p>1. Palume eelnõuga tehtavas võrdse kohtlemise seaduse (VõrdKS) § 15 lõike 3 uues sõnastuses jätta välja viited aastase riigieelarve detailsusele ja kaaluda üldisemat sõnastust, mis siiski toetaks voliniku ja tema kantselei sõltumatust. Seletuskirja kohaselt kirjeldatakse seaduses välja kujunenud praktikat. Me ei toeta riigieelarve liigenduse sisse kirjutamist valdkonna seadustesse, kuna riigieelarve detailsus määratakse riigieelarve seadusega (RES), mis on põhiseaduslik seadus. Vastavalt RES § 26 lõikele 5 liigendatakse riigieelarves kulud tulemusvaldkondade ja programmi tegevuste kaupa. Programmi tegevused määratakse programmis, mille kinnitab minister (RES § 19 lõige 5 ja § 20 lõige 4). Seega sõltub ministri kinnitatud programmist, kas volinik ja tema kantselei on sätestatud programmis eraldi tegevusena. Lisaks võib riigieelarve liigendus ja detailsus muutuda, kui muudetakse programme (programmi tegevuste nimetuse või arvu muutmise peab heaks kiitma Vabariigi Valitsus¹¹) või RES-i. Arvestades eelnevat, palume korrigeerida ka VõrdKS § 16 (mis läheb lõikeks 1) punkti 5¹, milles võiks viidata meetme ja tegevuse asemel üldistele strateegilistele arengukavadele, mille alla kuulub ka programm koos meetmete ja tegevustega (vt RES § 19 lõiked 1 ja 5).</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Eelnõukohase VõrdKS § 15 lõike 3 sõnastuses viited üldistatud, nähes ette, et riigieelarves esitatakse voliniku ja tema kantselei eelarve valdkonna eest vastutava ministeeriumi valitsemisala eelarves eraldiseisva osana ning et voliniku mitmeaastane indikatiivne rahastamiskava esitatakse valdkondlikus strateegilises arengudokumentis teistest riigiasutustest selgelt eristatavana.</p> <p>Eelnõukohases VõrdKS 16 lg 1 punktis 5¹ tehtud sisuliselt soovitud muudatused. „Strateegiliste arengukavade“ termini asemel kasutatakse siiski „strateegiliste arengudokumentide“ terminit nagu see on kasutusel ka märkuses viidatud RES §-s 19. Sätet täiendatud viitega, et voliniku soovitusel võivad käsitleda ka strateegiliste arengudokumentide elluviimist (st nt programmi alusel realselt elluviidavaid meetmeid ja tegevusi).</p>
68.	<p>2. Palume välja jätta ka viite sõltumatute institutsioonide sättele. Sõltumatute institutsioonide eelarved on kajastatud riigieelarves lähtudes RES § 28 lõikest 2, mille kohaselt riigieelarve seaduses esitatakse sätteid, mille esitamise kohustus tuleneb õigusaktist või mis on seotud eelarveaastal riigieelarve vahendite kogumise, toetusena saamise, vahendamise või kasutamise korralduste või tingimustega. See, kuidas need sätteid esitatakse, ei ole RES tasandil reguleeritud</p>	<p>Arvestatud. Vt selgitus RaMi märkuse 1 juures.</p>

¹¹ Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019.a määrus nr 112 „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“ § 5 lõige 5¹.

	(nt et on olemas sõltumatute institutsioonide paragrahv), mis võimaldab paindlikku regulatsiooni. Seega ei peaks seda reguleerima ka valdkonna seadus.	
69.	3. Palume eelnõu kooskõlastamise raames arvestada ka Rahandusministeeriumi valitsemisalas oleva Statistikaameti 21. detsembri 2025. a kirjas nr 1-10/0466-1 toodud märkustega, mis on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile otse edastatud. Kui eelnõuga kaasnevad kulud Rahandusministeeriumi valitsemisalale, vt Statistikaameti kirja punkti 3, siis tuleks eelnõu enne Vabariigi Valitsusele esitamist selles osas veelkord Rahandusministeeriumiga kooskõlastada.	Selgitame. Statistikaametile ei lisandu võrdsüsteemade juhtimislaua ja võrdõigusindeksiga seoses otseselt eelnõust tulenevalt lisakohustusi või -ülesandeid. Kui voliniku soovil tekib vajadus lisada juhtimislauale uusi näitajaid, tellib ja tasub nende eest volinik. Juhtimislaua integreerimine volinik.ee kaetakse voliniku eelarvest.
Siseministeerium		
	Kooskõlastatud märkusteta	Teadmiseks võetud.
Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik		
70.	Saatsite kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks võrdse kohtlemise seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi eelnõu). Toetan esitatud eelnõud ning tunnustan Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit hea kaasamise ja koostöö eest eelnõu koostamisel. Toon siiski järgnevalt välja mõned murekohad, millele tähelepanu pöörata.	Teadmiseks võetud.
71.	Eelnõus toodud muudatuste ajendiks on Euroopa Liidus vastuvõetud direktiivid 2024/1499 ja 2024/1500 (edaspidi direktiivid), mis tuleb Eesti õigusesse üle võtta hiljemalt 19. juuniks 2026. Direktiivide eesmärgiks on tõhustada inimeste kaitset diskrimineerimise eest ja tõhustada ka õiguskaitsevõimalusi diskrimineerimise toimumise korral. Nimetatud eesmärkide saavutamiseks laiendatakse võrdõigusasutuste (Eesti kontekstis siis soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse	Teadmiseks võetud.

	<p>kohtlemise voliniku) ülesandeid märgatavalt. Direktiivide nõuetele vastamine eeldab voliniku kantseleilt sealhulgas ka uute pädevuste arendamist.</p> <p>Samas eelnõu seletuskirja 7. osas märgitakse, et seaduse rakendamisega kaasnevate kulude rahastamisvajadus alates 2027. aastast tõstatatakse 2027. aasta riigieelarve ja 2027–2030 riigi eelarvestrateegia protsessis.</p> <p>Soovin juhtida tähelepanu, et direktiivide artikkel 4 kohaselt tuleb liikmesriikidel tagada võrdõigusasutustele piisavad ressursid, mis on vajalikud kõigi tema ülesannete tõhusaks täitmiseks ja pädevuste tulemuslikuks teostamiseks tunnuste puhul ja valdkondades, mis on reguleeritud võrdse kohtlemise direktiivides (79/7/EMÜ, 2000/43/EÜ, 2000/78/EÜ ja 2004/113/EÜ).</p> <p>Pean väga oluliseks, et riik annab kindluse, et võetud kohustuste sisuliseks täitmiseks vajalikud ja piisavad ressursid volinikule on tagatud.</p>	
72.	<p>Eelnõuga antakse volinikule pädevus osaleda eri rollides tsiviil- ja halduskohtu- või haldusmenetluses (seletuskiri lk 11).</p> <p>Selles osas teen täiendavalt kaks ettepanekut. Esmalt teen ettepaneku täiendada eelnõu viisil, et volinik saaks sarnaselt tsiviil- või halduskohtumenetlustes sätestatule anda eksperdina arvamuse ka töövaidluskomisjonis läbiviidavas menetluses.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõusse on lisatud muudatus, millega antakse volinikule pädevus esitada eksperdina arvamus ka töövaidluskomisjoni menetluses. Vastav muudatus tehakse ka töövaidluse lahendamise seaduses.</p>
73.	<p>Teiseks toon välja, et olen varasemalt teinud ettepaneku (kiri nr 2-5/28_2023 Sotsiaalministeeriumile ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise seaduse ühendamise teemal, 02.08.2023) sätestada eelnõus voliniku õigus pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga kohtusse diskrimineeritud isikute kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks, sellisest tegevusest hoidumiseks ning tehtud kahju hüvitamiseks. Kollektiivseid huve kahjustav tegevus on mis tahes tegu, mis riivab määratlemata arvu diskrimineeritud isikute ühiseid huve ja on vastuolus võrdse kohtlemise seadusega.</p> <p>Eelnõus ei ole selle ettepanekuga arvestatud. Seletuskirjas põhjendatakse, et kollektiivsete huvide kaitse hagide süsteem ei ole Eesti õigusruumile omane.</p>	<p>Mittearvestatud. Direktiivi ülevõtmisel on liikmesriikidele jäetud valik, milliseid õiguseid talle kohtumenetluses osalemiseks anda. Eelnõukohaste muudatustega laieneksid voliniku õigused juba kolmest võimalikust kahe võrra, mis praegusega võrreldes on märkimisväärne muutus. Volinikule lisaks kollektiivsete huvide kaitseks kohtusse pöördumise õiguse andmine eeldab põhjalikumat analüüsi, sh seepärast, et taoliste hagide esitamise võimalus on Eesti õiguses jätkuvalt väga piiratud, vähesed loodud</p>

	<p>Samas mõeldakse, et tegemist ei ole siiski Eesti õigussüsteemile täiesti võõra lähenemisega, tuues näiteks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti, kel on tarbijakaitseaduse § 21 lõike 2 punkti 6 kohaselt õigus nõuda maakohtu kaudu tarbijate kollektiivseid huve ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimuste ja ebaausate kauplemisvõtete kasutamise keelamist ning tarbija õigusi rikkuva muu tegevuse lõpetamist. Tarbijakaitseaduse § 64 kohaselt võib Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga maakohtusse.</p> <p>Nimetatud õiguse andmine volinikule oleks oluline võimalus võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamiseks ja ohvrite õiguste kaitseks juhtudel, kus ühise huviga diskrimineerimisohvraid on määratlematu arv.</p> <p>Olukorrad, kus selline õigus rakendust leiaks ning parandaks võrdse kohtlemise seaduse rakendamist, on aastate lõikes olnud mitmeid. Üheks näiteks võib tuua süsteemse algoritmipõhise värbamissüsteemi, mille tõttu teatud rühma kandidaadid ei pääse isegi konkursile. Sellisteks gruppideks võivad olla näiteks puuetega inimesed ning vanemad inimesed.</p> <p>Teen ettepaneku kaaluda veelkord võimalust sätestada eelnõus voliniku õigus pöörduda Eesti Vabariigi nimel hagiga kohtusse diskrimineeritud isikute kollektiivseid huve kahjustava tegevuse lõpetamiseks.</p>	<p>võimalused tulenevad EL õiguse nõuetest (st sellise võimaluse loomine on EL õiguse kohaselt neil juhtudel olnud kohustuslik) ning praktika puudub. Seetõttu jäetakse taolise võimaluse loomine kaalumiseks tulevikus.</p>
74.	<p>Lisaks veel tehniline tähelepanek. Volinikule tekib kohustus vastu võtta igal aastal uuendatav nelja-aastane tööprogramm ja aastane tegevuskava ning avaldada need oma veebilehel hiljemalt 31.12. Arvestades seaduse kavandatavat jõustumistähtaega 19.06.2026, siis nimetatud kohustus saaks jõustuda alles 2027. aastal.</p>	<p>Selgitame. Leiame, et sellele kohustusele ei tuleks siiski kehtestada eraldi jõustumistähtpäeva. Esimene nelja-aastane tööprogramm (2027-2030) ja aastane tegevuskava (2027) valmistatakse ette 2026. a. sügisel ning avaldatakse voliniku veebilehel hiljemalt 31.12.2026.</p>
Sotsiaalkindlustusamet		
75.	<p>Sotsiaalkindlustusametile (SKA) on edastatud arvamuse andmiseks võrdse kohtlemise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise</p>	<p>Teadmiseks võetud. Eelnõuga ei sätestata ega laiendada riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste</p>

	<p>seaduse eelnõu. SKA tutvus eelnõuga ja toetab selle eesmärki. Sellest olenemata soovime ära markeerida mõned tähelepanekud, mis meil eelnõuga tutvudes tekkisid.</p> <p>1. Teeme ettepaneku kaaluda võimalusel ka juhiste ja/või koolitusmaterjalide koostamist, mis aitaksid riigi ja kohaliku omavalitsuse asutustel, sh SKA-l, täita edendamiskohustust ning vältida diskrimineerimist teenuste pakkumisel.</p>	<p>edendamiskohustusi, täpsustatakse ainult voliniku pädevust nende kohustuste täitmise jälgimisel. Samas on võrdsuspoliitika osakond nii varasemalt kui plaanib ka tulevikus viia ellu tegevusi edendamiskohustuse täitmise toetamiseks (sh näiteks e-koolitused Digiriigi Akadeemias, võrdsuskeskuse veebikeskkond, EL vahendite kasutamisel ÜKP fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse tugi jne).</p>
76.	<p>2. Teeme ettepaneku kaaluda eelnõu seletuskirja täiendamist selgitustega, et millistel juhtudel on diskrimineerimisvaidluse lahendamine õiguskantsleri lepitusmenetluse pädevuses ning millistel juhtudel on asjakohane pöörduda voliniku poole siduva arvamuse saamiseks. Meile jäi ebaselgeks, kas SKA-l on kohustus suunata diskrimineerimise kahtlusega isik voliniku või õiguskantsleri poole, kui teenuse osutamise käigus peaks ilmnema diskrimineerimise kahtlus ja/või millal peaks SKA lahendada selle küsimuse oma menetluses? Kuidas vältida olukorda, kus sama juhtumit menetlevad paralleelselt SKA, volinik ja õiguskantsler? Näiteks kui lapse õiguste rikkumine sisaldab diskrimineerimise tunnuseid, siis kas SKA-l on kohustus lahendada küsimus oma menetluses ja pädevuse piires või tuleks see suunata kohe volinikule? Või kui SKA tuvastab diskrimineerimise teenuse osutamisel (nt puudega isiku teenuse kättesaadavus), kas sellisel juhul peab SKA rakendama meetmeid või tuleb kaasata volinik? Kas seadus näeb ette kohustuse menetluse peatamiseks või lõpetamiseks, kui teine organ menetleb sama asja? Näiteks, kas volinikul on pädevus anda siduv arvamus diskrimineerimise kohta lapse ja kohaliku omavalitsuse vahelises vaidluses, kui sama juhtumit menetleb lastekaitseaduse alusel SKA?</p>	<p>Selgitame. Nagu seletuskirjas on välja toodud, on õiguskantsleri diskrimineerimisvaidluse lahendamise pädevus (lepitusmenetluse vormis) piiratud juhtudega, kui võimalik diskrimineerija on füüsiline või eraõiguslik juriidiline isik. See tähendab, et õiguskantsler ei vii lepitusmenetlust läbi juhul, kui inimene arvab, et teda on diskrimineerinud nt riigi- või kohaliku omavalitsusüksuse asutus. Sellist piirangut ei ole volinikul siduva arvamuse andmisel. Juhtudel, mille puhul vaidluse kohtuvälise lahendamise pädevus on nii õiguskantsleril kui volinikul, jääb isiku või vaidluse osapoolte otsustada, millise institutsiooni ja menetluse kasuks nad lähtuvalt nende eripäradest otsustavad.</p> <p>Ühelgi asutusel või muul isikul ei ole kohustust suunata tema poole tema tegevuse puhul diskrimineerimist kahtlustavat inimest voliniku või õiguskantsleri juurde. On mõistlik, et kõigepealt analüüsib toimunut ning võtab oma tegevuse kohta seisukoha isik, kellel on võrdse kohtlemise kohustus, ise. Vajaduse korral võib</p>

		<p>kohustatud isik pöörduda voliniku poole nõustamise saamiseks VõrdKS ja SoVS rakendamist puudutavates küsimustes. Kui sellise analüüsi/auditi vms tulemusel jõuab kohustatud isik seisukohale, et tema hinnangul diskrimineerimist siiski toimunud ei ole, on inimesel jätkuvalt võimalik pöörduda eksperdihinnangu saamiseks voliniku poole. Samuti on eriarvamusele jäänud pooltel eelnõukohase seaduse alusel võimalik ühiselt pöörduda voliniku poole siduva arvamuse saamiseks.</p> <p>Eelnõuga ei muudeta ka järelevalveasutuste senist pädevust menetlusi läbi viia.</p> <p>Loetelu juhtudest, mil volinik keeldub või loobub arvamuse (sh siduva arvamuse) andmisest, esitatakse eelnõukohase seaduse §-s 18. Selles regulatsioonis tuuakse välja konkreetsed juhud, mil volinik keeldub või loobub arvamuse andmisest põhjusel, et samal alusel ja sama eseme kohta toimub menetlus muus organis või on teinud muu organ otsuse.</p>
77.	<p>3. Eelnõu näeb ette voliniku õiguse koguda statistikat ja saada teavet kohustatud isikutelt (§ 1 p 20, VõrdKS § 16 lg 7). SKA jaoks on oluline, et ka andmete esitamise kord oleks selgelt reguleeritud. Hetkel jäi meile ebaselgeks, et milliseid andmeid, millises vormis ja millise sagedusega soovitakse koguda ning kas sellega seonduvalt nähakse ette ka töökoormuse kasvu teistele asutustele?</p>	<p>Selgitame. Eelnõukohase § 16 lõike 7 täiendustega tagatakse, et isikuandmete töötlemist vajava tellimuse esitamiseks on mitte ainult seadusest tulenev üldine eesmärk (hinnangu andmine aruandes), vaid andmete saamise õigus on ka konkreetsemalt piiritletud – küsitavad koondandmed (ehk agregeeritud andmed) või statistika peavad võimaldama iseloomustada ühiskonnaelu valdkonda või</p>

		<p>ühiskondlikku nähtust soo või VõrdKS § 1 lõikes 1 nimetatud tunnuste (nt rahvus või vanus) vaates või peab küsitav statistika andma infot VõrdKSis ja SoVSis sätestatud õiguste kasutamise ja kohustuste täitmise kohta. Andmevajadus peab olema täpselt kirjeldatud (et andmevaldaja saaks täpselt hinnata, milliseid isikuandmeid töödelda on vaja) ning konkreetsete andmete vajadus selgitatud. Seadusega ei ole võimalik ette näha andmete täpset loetelu või senisest konkreetsemaid eesmärke, kuna volinikul peab olema võimalik iga aruande koostamisel otsustada selle fookuste ja sellest tulenevalt ka olukorra kirjeldamiseks vajaminevate koondandmete ja statistika üle. Samas juhime tähelepanu, et koondandmete, statistika ja ülevaadete küsimine selle sätte alusel toimub vaid kord nelja aasta jooksul esitatava Eesti olukorda üldiselt iseloomustava aruande tarbeks. Seega ei kaasne sellega teistele asutustele märkimisväärset kohustust.</p>
<p>Statistikaamet</p>		
<p>78.</p>	<p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on algatanud eelnõude infosüsteemis võrdse kohtlemise seaduse (edaspidi VõrdKS) muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamise ja arvamuse avaldamise protsessi. Eelnõuga antakse muuhulgas võrdse kohtlemise volinikule õigus saada teistelt andmevaldajatelt statistilist teavet ja ülevaateid soolise võrdõiguslikkuse seaduse (edaspidi SoVS) ja VõrdKS-i kohustuste täitmise kohta. Eelnõuga tutvus ka Statistikaamet (edaspidi SA), keda on mainitud eelnõu seletuskirjas ühe võimaliku koostööpartnerina andmete töötlemisel. Sellest</p>	<p>Teadmiseks võetud.</p>

	<p>tulenevalt esitame järgnevalt enda tähelepanekud, mida oleme eelnevalt väljendanud informaalses suhtluses.</p>	
79.	<p>1. Eelnõu kohaselt täiendatakse eelnõu punktiga 20 kehtiva seaduse §-i 16 lõikega 7, mis ütleb, et „käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 7 alusel koostatud aruandes üldise hinnangu andmiseks võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise ning soolise võrdõiguslikkuse olukorra ja edendamiskohustuse kohta riigis on volinikul õigus saada riikliku andmekogu vastutavalt töötlejalt ja muult andmevaldajalt statistilist teavet ning käesoleva seaduse ja soolise võrdõiguslikkuse seaduse alusel kohustatud isikutelt ülevaateid kohustuste täitmise kohta“. Seletuskirjas on rõhutatud eelkõige seda, et kui andmed on olemas riiklikus andmekogus, oleks asjakohane, et volinik pöörduks andmete saamiseks esmajärjekorras riikliku andmekogu vastutava töötleja poole. Sellise andmekogu puudumise korral on volinikul õigus saada andmeid ka muudelt andmevaldajatelt. Kehtiva õiguse kohaselt piirub voliniku õigus andmeid saada informatsiooniga, mis on vajalik konkreetsetel juhtudel arvamuse andmiseks. Palume siinkohal täpsustada, kes sellest õiguslikust konstruktsioonist võiks järeldada, et volinik saaks edaspidi ka otse andmekogude poole pöörduda ning SA ei ole kohustatud SA poolt kogutud andmeid edastama?</p>	<p>Selgitame. Kui üldise hinnangu andmiseks vajalikud andmed on olemas konkreetsetes valdkondlikus riiklikus andmekogus, siis pöördub volinik nende saamiseks selle andmekogu vastutava töötleja poole. Kui volinikul on aga hinnangu andmiseks vaja koondandmeid või statistikat, mis põhineb Statistikaameti valduses olevatel mitme andmekogu ühendamisel vajavatel andmetel või ainult Statistikaameti kogutavatel andmetel, siis on Statistikaamet see, kelle poole volinik koondandmete või statistika saamiseks pöördub. Volinikule ei anta eelnõuga õigus saada aruannete koostamiseks riiklikest andmekogudest isikupõhiseid andmeid.</p>
80.	<p>2. Vältimaks segadust rakendamisel, palume selgitada seonduvalt ka eelmises punktis viidatuga, mida on mõeldud lisatavas §-i 16 lõikes 7 mõiste „statistiline teave“ ja seletuskirjas andmekaitse mõjuhinnangu all kasutatava mõiste „teave statistilisel kujul“ all ning milline on seos eelnõu punktiga 20 lisatavas §-i 16 lõikes 6 kasutatava mõistega „andmed“. Kuivõrd nende kasutusotstarve eelnõu sõnastuse kohaselt on nii nelja aasta tagant esitatava nn olukorra aruande kui ka lõikes 5 ettenähtud voliniku iga-aastase tegevusaruande puhul, siis SA puhul tuleb arvestada, et edastada saame andmeid üksnes agregeeritud kujul, arvestades sealjuures otsese ja kaudse tuvastamise võimaluse puudumist.</p>	<p>Arvestatud. Sõna „andmed“ eelnõukohase VõrdKSi § 16 lõikes 6 ja sõnad „statistiline teave“ sama paragrahvi lõikes 7 on eelnõus asendatud vastavalt sõnadega statistika ja „koondandmed ja statistika“. Seletuskirja on lisatud selgitus, et terminid koondandmed mõistetakse eelnõus lähtuvalt riikliku statistika seaduse § 3 lõikest 3 kui üksikandmetest kindla meetodika alusel statistilise töötlemise ja analüüsi tulemusena saadud andmeid ning seda kasutatakse vastavalt andmeanalüüsi ja statistika oskussõnastikule samatähenduslikuna terminiga</p>

		agregeeritud andmed ¹² . Selgitatud on ka „statistika“ tähendust, millest eelnõu ja seletuskirja puhul lähtutakse.
81.	3. Seletuskirjas on selgesõnaline viide, et Statistikaameti väljatöötatud võrdsusteemade juhtimislaua ja võrdõigusindeks on kavas integreerida volinik.ee lehele. Palume siinkohal selgitada, kas see eeldab mingeid täiendavaid tegevusi ja ressursse, millega SA peab edaspidi arvestama. Juhime tähelepanu, et kui seaduse muutmiseks kaasnevad SA-le täiendavad kohustused või ülesanded, tuleks see eelnevalt kooskõlastada ning tagada ka nende täitmiseks vajalik rahastus. Näiteks kui tekib vajadus lisada eelpool mainitud juhtimislauale uusi näitajaid, teostada tehnilisi muudatusi vms, tuleb SA aegsasti protsessi kaasata ning läbi rääkida nii tegevused kui seonduvad kulud SA poolt teenuse osutamiseks.	Selgitame. Statistikaametile ei lisandu võrdsusteemade juhtimislaua ja võrdõigusindeksiga seoses otseselt eelnõust tulenevalt lisakohustusi või -ülesandeid. Kui voliniku soovil tekib vajadus lisada juhtimislauale uusi näitajaid, tellib ja tasub nende eest volinik. Juhtimislaua integreerimine volinik.ee kaetakse voliniku eelarvest.
82.	4. Seoses isikuandmete töötlemisega teabe avaldamiseks tuleb silmas pidada, et igasuguseks isikuandmete töötlemiseks (sh kogumiseks, kasutamiseks, säilitamiseks, avalikustamiseks jne) peab alati olema õiguslik alus. Selleks võib olla avalikes huvides oleva ülesande täitmine (IKÜM art 6 lg 1 punkt e), teatud juhtudel ka juriidilise kohustuse täitmine (IKÜM art 6 lg 1 punkt c), millele peab lisanduma täiendav siseriiklik regulatsioon (IKÜM art 6 lg 3). Eriliiki andmete töötlemiseks peab täiendavalt olema üks IKÜM art 9 lõikes 2 nimetatud alustest (nt art 9 lg 2 punkt g oluline avalik huvi). Ka SA-le tellimuse esitamisel isikuandmete töötlemiseks tuleb välja tuua õiguslik alus koos töötlemise eesmärgiga, isegi kui väljund on agregeeritud kujul. Teatud juhtudel, kui tegemist on isikuandmete kaitse seaduse (edaspidi IKS) § 6 lg 5 kohaselt täidesaatva riigivõimu analüüsi ja uuringuga, mida tehakse poliitika kujundamise eesmärgil ning mis on suunatud mingi probleemi või uurimisküsimuse lahendamisele piiratud aja jooksul, kontrollib andmekaitse inspeksioon eelnevalt IKS § 6 tingimuste täitmist. Kui tegemist on andmete regulaarse kasutamisega mingi oma avaliku ülesande täitmiseks, on vajalik selge õiguslik alus käesolevas eelnõus.	Arvestatud, eelnõu täiendatud. Eelnõukohase § 16 lõike 7 täiendustega tagatakse, et isikuandmete töötlemist vajava tellimuse esitamiseks on mitte ainult seadusest tulenev üldine eesmärk (hinnangu andmine aruandes), vaid andmete saamise õigus on ka konkreetsemalt piiritletud – küsitavad koondandmed (ehk agregeeritud andmed) või statistika peavad võimaldama iseloomustada ühiskonnaelu valdkonda või ühiskondlikku nähtust soo või VõrdKS § 1 lõikes 1 nimetatud tunnuste (nt rahvus või vanus) vaates või peab küsitav statistika andma infot VõrdKSis ja SoVSis sätestatud õiguste kasutamise ja kohustuste täitmise kohta. Andmevajadus peab olema täpselt kirjeldatud (et andmevaldaja saaks

¹² Andmeanalüüsi ja statistika oskussõnastik. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2026. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/aso/agregeeritud%20andmed/1/est> (07.04.2026)

		täpselt hinnata, milliseid isikuandmeid töödelda on vaja) ning konkreetsete andmete vajadus selgitatud. Seadusega ei ole võimalik ette näha andmete täpset loetelu või senisest konkreetsemaid eesmärke, kuna volinikul peab olema võimalik iga aruande koostamisel otsustada selle fookuste ja sellest tulenevalt ka olukorra kirjeldamiseks vajaminevate koondandmete ja statistika üle.
Vabaühenduste Liit		
83.	Vabaühenduste Liit on tutvunud võrdse kohtlemise seaduse muutmise seadusega ning toetab selles kirjeldatud üldisi eesmärke ja muutusi. Sellest tulenevalt ei esita me ka praeguses eelnõu menetlemise etapis täiendavaid tähelepanekuid ja kommentaare.	Teadmiseks võetud.
Võrdse kohtlemise võrgustik ¹³		
84.	Täname Teid võimaluse eest avaldada arvamust võrdse kohtlemise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta. Teeme seda koos vabaühendustest koosneva võrdse kohtlemise võrgustikuga. Võrdse kohtlemise valdkonnas tegutsevate vabaühendustena peame positiivseks, et eelnõuga võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Liidu direktiivid, mis käsitlevad võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavaid nõudeid ja annavad võrdõigusvoliniku institutsioonile suurema mõju ja kaalu Eesti ühiskonnas. 2023. aasta jaanuaris saatsime koostöös võrdse kohtlemise võrgustiku ja mõttekojaga Praxis	Teadmiseks võetud.

¹³ Võrdse kohtlemise võrgustiku liikmed on: Eesti Inimõiguste Keskus, Eesti Lastekaitse Liit, Eesti LGBT Ühing, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Pagulasabi, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Vegan Selts, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Naiste Tugi- ja Teabekeskus, Feministeerium, URALIC Keskus

	<p>sotsiaalministeeriumile ühisarvamuse, millega soovitasime valitsusel direktiivi eelnõud toetada, et tugevdada ja tagada sõltumatus võrdõigusorganitele üle ELi¹⁴.</p> <p>Käesoleva eelnõu eesmärgid – tõhustada inimeste kaitset diskrimineerimise eest, parandada nende õiguskaitsevõimalusi diskrimineerimise toimumise korral ning tagada senisest paremini soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku institutsiooni sõltumatus – on igati tervitatavad ja ajakohased. Voliniku pädevuste laiendamine ja institutsionaalse sõltumatuse tugevdamine on oluline samm inimõiguste kaitse suurendamisel Eestis.</p>	
85.	<p>Voliniku õigus esindada diskrimineerimise ohvreid</p> <p>On väga oluline, et inimeste õiguskaitsevõimaluste parandamiseks plaanitakse eelnõuga anda volinikule pädevus esindada diskrimineerimise ohvrit kohtu- või haldusmenetluses ning osaleda vajaduse korral muul viisil menetlustes tema toetuseks. Tegemist on sisulise muudatusega, mis võib oluliselt parandada diskrimineerimise ohvrite tegelikku ligipääsu õiguskaitsele. Teame oma kogemusest, et paljudel juhtudel on diskrimineerimisohvritel piiratud ressursid, või valmisolek oma õiguste eest iseseisvalt kohtus seista.</p> <p>See muudatus aitab tasakaalustada jõuvahekordi diskrimineerimisvaidlustes ning võib vähendada ka heidutavat mõju, mis sageli takistab diskrimineerimise ohvritel kohtu poole pöörduda.</p>	Teadmiseks võetud.
86.	<p>Murekohad ja täpsustamist vajavad küsimused</p> <p>a) Voliniku roll töövaidluskomisjonis</p> <p>Kuigi eelnõu näeb ette, et volinik saab osaleda menetlustes diskrimineerimise ohvri toetuseks, vajab täiendavat analüüsi ja selgust tema tegelik roll ja mõju. Arvestades, et töövaidluskomisjon on paljude tööalaste diskrimineerimisvaidluste puhul esmaseks ja kõige kättesaadavamaks õiguskaitse võimaluseks, on oluline tagada, et voliniku osalemine selles menetluses oleks mitte üksnes formaalselt</p>	Arvestatud osaliselt. Eelnõu on täiendatud, andes volinikule töövaidluskomisjoni menetluses lisaks esindamise õigusele võimaluse anda ka eksperdina arvamus või selgitus, mida vastavalt TvLSi muudatusele käsitletakse TVK menetluses tõendina.

¹⁴ PRAXIS ja võrdse kohtlemise võrgustik. 2023. E-kiri: Arvamuse avaldamine Eesti seisukohtade kujundamiseks võrdõigusasutuste direktiivide eelnõude kohta, 6.01.2023.

	<p>võimalik, vaid ka sisuliselt tõhus. Leiame, et asjakohane oleks anda volinikule võimalus esitada arvamus ka töövaidluskomisjonis läbiviidavas menetluses.</p> <p>Ehk soovitame selgemalt analüüsida, kas ja kuidas on volinikul võimalik töövaidluskomisjonis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tegelikult esindada diskrimineerimise ohvrit või teda toetada, • mõjutada menetluse kvaliteeti ja diskrimineerimisõiguse sisulist kohaldamist, • ning kas kehtiv töövaidlusmenetluse raamistik toetab voliniku aktiivset ja mõjusat rolli. 	
87.	<p>b) Siduvate arvamuste institutsioon</p> <p>Tervitame võimalust lahendada diskrimineerimisvaidlusi kohtuväliselt siduva arvamuse kaudu, kui pooled seda ühiselt soovivad. Samas näeme vajadust täiendavalt hinnata selle mehhanismi praktilist toimivust ja mõju.</p> <p>Murekohtadena tõstatame küsimused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kui realistlikult on diskrimineerimise ohvril võimalik saavutada teise poole nõusolek siduva arvamuse andmiseks, eriti olukordades, kus poolte jõupositsioonid on ebavõrdsed; • milline on siduva arvamuse tegelik kaal ja täidetavus olukorras, kus arvamuse adressaat ei ole motiveeritud olukorda parandama; • ning kas siduva arvamuse menetlus ei või praktikas jääda vähekasutatavaks just nende juhtumite puhul, kus kaitsevajadus on suurim. <p>Soovitame eelnõu rakendamisel pöörata erilist tähelepanu sellele, et siduva arvamuse mehhanism ei jääks üksnes teoreetiliseks võimaluseks, vaid kujuneks reaalseks ja usaldusväärseks alternatiiviks kohtumenetlusele.</p>	<p>Selgitame. Siduva arvamuse institutsiooni loomisel on võetud eelduseks, et mitte ainult võimalikud diskrimineerimise ohvrid, vaid ka paljud kohustatud isikud on huvitatud diskrimineerimisvaidluse lahendamisest eksperdi kaasabil. Voliniku näol on tegemist spetsiifilist eksperditeadmist omava institutsiooniga, kes pakub vaidluse tasuta ja suurema aja- ning halduskuluta lahendamise võimalust. Nõustume, et siduva arvamuse institutsioon ei ole hea lahendus olukordadeks, kus üks pooltest ei ole motiveeritud vaidluse õiguspärasest lahendamisest ja/või olukorra parandamisest. Samas ei oleks sellises olukorras heaks lahenduseks ka muud alternatiivsed vaidluste lahendamise võimalused, mistõttu nähakse eelnõuga volinikule ette mitmeid võimalusi toetamaks võimalikku diskrimineeritut nii kaebuste esitamisel kohtusse või töövaidluskomisjoni kui menetluse käigus kas</p>

		<p>otseselt (nt esindajana) või kaudsemalt oma eksperditeadmist jagades.</p> <p>Oluline roll uue menetluse usaldusväärsuse ja kasutuse suurendamisel on volinikul endal.</p>
88.	<p>c) Voliniku tegelik võimekus ja rahastuse piisavus</p> <p>Peame kriitiliselt oluliseks rõhutada, et voliniku pädevuste märkimisväärne laienemine peab olema reaalselt toetatud piisava, stabiilse ja prognoositava rahastusega. Ilma tegelike ressurssideta ei ole võimalik täita uusi ja senisest oluliselt töömahukamaid ülesandeid, sealhulgas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diskrimineerimise ohvrite esindamine erinevates menetlustes, • siduvate arvamuste andmine, • ulatuslikum andmekogumine ja analüüs, • ennetus- ja teavitustöö ning • regulaarne aruandlus ja strateegiline planeerimine. <p>Rõhutame, et voliniku institutsiooni tugevdamine ei saa tohi jääda üksnes muudatuseks seadusetekstis. On väga oluline tagada, et volinikul oleksid päriselt olemas nii inimressurss, ekspertiis kui ka rahalised vahendid, mis võimaldavad laienevat ülesannete ringi kvaliteetselt ja mõjusalt täita. Vastasel juhul tekib oht, et eelnõu ambitsioonikad eesmärgid praktikas ei realiseeru. Oleme voliniku rahastusküsimustele juhtinud tähelepanu läbi aastate ja ning see on olnud korduvalt ka fookuses Eesti Inimõiguste Keskuse poolt välja antavas inimõiguste aruandes.</p>	Teadmiseks võetud.
89.	<p>Lisaks palume, et juhul, kui Teil on lisainfot soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste seaduse eelnõu (SVVVS) hetkeseisu või sellega seonduvalt valminud Advokaadibüroo Sorainen AS-i analüüsiga, siis andke sellest meile teada. Oleme alati valmis SVVVS-i protsessis kaasa lööma ning samuti oleme huvitatud tutvuma valminud analüüsiga, mida senini ei ole meie teada avalikustatud.</p>	Teadmiseks võetud. Praegu lisainfo puudub.

Õiguskantsler		
90.	<p>Tänan võimaluse eest avaldada arvamust võrdse kohtlemise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta.</p> <p>Eelnõu punktiga 13 on kavas täiendada võrdse kohtlemise seaduse (VõrdKS) § 16 lõikega 3², mille kohaselt saab volinik esitada tähelepanekuid õiguskantsleri läbiviidava lepitusmenetluse käigus. Voliniku osalemine õiguskantsleri korraldatavas lepitusmenetluses ei oleks kooskõlas õiguskantsleri sõltumatuse põhimõttega, mida näevad ette Eesti Vabariigi põhiseadus (§ 139), rahvusvahelised lepingud, riiklike inimõiguste asutuste staatust ja toimimist määratlevad põhimõtted (Pariisi printsüübid) ning Euroopa Nõukogu ombudsmaniinstitutsioone käsitlevad Veneetsia printsüübid. Kavandatav muudatus ei ole kooskõlas ka õiguskantsleri lepitusmenetluse põhimõtetega. Õiguskantsleril on õigus otsustada menetluse, sealhulgas lepitusmenetluse vormi ja üksikasjade üle (õiguskantsleri seaduse (ÕKS) § 20 lg 1). Õiguskantsleri nõusolekul võib lepitusmenetluse istungile kutsuda ja seal ära kuulata erialaasjatundjaid, kuid iga kord istungit korraldada ei ole vaja (§ 35⁹ lg 4). Õiguskantsleri lepitusmenetluse dokumente ega teavet ei avalikustata (§ 35⁸ lg 1).</p>	<p>Arvestatud. Volinikule antav pädevus tuleneb direktiivide artiklist 7, mille kohaselt peavad võrdõigusasutused saama pakkuda diskrimineerimisvaidluse osapooltele alternatiivset võimalust vaidluse lahendamiseks. Seda menetlust võib juhtida kas võrdõigusasutus ise või muu pädev asutus. Kui alternatiivset vaidluse lahendamise võimalust pakub muu asutus, näeb direktiiv ette, et võrdõigusasutusel peab olema pädevus esitada talle tähelepanekuid vastavalt riigisisesele õigusele ja tavale. Eelnõu on täiendatud viitega ÕKS § 35⁹ lõikele 4, mille kohaselt võib istungile (kui õiguskantsler on sama paragrahvi lõike 1 alusel avalduse läbivaatamiseks otsustanud istungi korraldada) õiguskantsleri nõusolekul kutsuda ja seal ära kuulata erialaasjatundjaid.</p>
91.	<p>Eelnõu punktiga 35 lisatava § 19¹ lõike 1 teises lauses on sätestatud, et kui volinik annab siduvat arvamust, kohaldatakse § 18, arvestades selles paragrahvis sätestatud erisusi. On oluline, et seadusest tuleks selgelt välja, et volinik ei saa anda siduvat arvamust, kui õiguskantslerile on esitatud avaldus lepitusmenetluse läbiviimiseks, kui lepitusmenetlus on pooleli või kui selles asjas on kinnitatud kokkulepe. Õiguskantsleri lepitusmenetluses sõlmitud kokkulepe on täitedokument (täitemenetluse seadustiku § 2 lg 1 p 8). Kui siduv ja sundtäidetav kokkulepe on juba olemas, kahjustaks teise kokkuleppe taotlemise võimalus õiguskindlust ning kulutaks asjatult riigi ressursse.</p>	<p>Selgitame. Eelnõukohase seaduse § 18 lg 3 näeb ette, et volinik keeldub või loobub arvamuse andmisest, tagastab isiku esitatud kirjaliku avalduse või keeldub suulise avalduse vormistamisest muuhulgas siis, kui samal alusel ja sama eseme kohta on esitatud avaldus õiguskantslerile, pooleli õiguskantsleri läbiviidav diskrimineerimisvaidluse lepitusmenetlus või sõlmitud õiguskantsleri kinnitatud lepitusmenetluse kokkulepe. Nagu märkuses viidatud, kohalduv see säte eelnõukohase § 19¹</p>

		lõike 1 kohaselt ka voliniku siduva arvamuse andmisel.
--	--	--